Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районының Олы Бортас авыл җирлеге Советы карары

2017 елның 15 июне № 43

"Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районының Олы Бортас авыл җирлеге»муниципаль берәмлеге территориясендә төзекләндерү кагыйдәләренең яңа редакциясендә раслау турында

«Россия Федерациясендә җирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, №131-ФЗ Федераль законның 14 статьясы нигезендә, Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районының Олы Бортас авыл җирлеге «муниципаль берәмлеге территориясендә» Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында «гы Федераль законның 13 статьясы нигезендә,» Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районының Олы Бортас авыл җирлеге "муниципаль берәмлеге территориясендә" карар кабул итте:

1. «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районының Олы Бортас авыл җирлеге «муниципаль берәмлеге территориясендә төзекләндерү кагыйдәләре»яңа редакциясендә беркетелә торган килешүләрне расларга
2. Олы Бортас муниципаль берәмлеге Советы карары
Кама Тамагы муниципаль районы авыл җирлеге, 11.11.2011 ел, №29, 21.07.2012 ел, № 49, 11.04.2014 ел, №101, 03.06.2014 ел, №105, 25.10.2014 ел
№ 111.03.10.2016 № 29 үз көчен югалткан дип санарга.
3. Урнаштырырга әлеге карар рәсми сайтында
Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы,
Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталы һәм
муниципаль берәмлек территориясендә махсус мәгълүмат стендларында түбәндәге адреслар буенча игълан итәргә:
- Татарстан Республикасы, Кама Тамагы муниципаль районы, с. Зур Бортас, Ленинград ур., 27;
- Татарстан Республикасы, Кама Тамагы муниципаль районы, Д. Балчиклы, Ленин ур., 70;
4. Бу карар аны чыгарганнан бирле үз көченә керә
мәгълүмат стендларында бастырып чыгару һәм Кама Тамагы муниципаль районының рәсми сайтында «Муниципаль берәмлекләр»бүлегендә урнаштыру .
5. Әлеге карарның үтәлешен Олы Бортас авыл җирлеге башлыгы Р.С.Сәгъдиевка йөкләргә.

Олы Бортас авыл җирлеге башлыгы,
Олы Бортас авыл җирлеге Советы Рәисе Р.С.Сәгъдиев

"Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районының Олы Бортас авыл җирлеге»муниципаль берәмлеге Советы карары белән расланды
2017 елның 15 июне № 43

"Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районының Олы Бортас авыл җирлеге»муниципаль берәмлеге территориясендә төзекләндерү кагыйдәләре

I. Гомуми нигезләмәләр

1.«Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районының Олы Бортас авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясендә төзекләндерү кагыйдәләре (алга таба-кагыйдәләр) "Россия Федерациясендә җирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында" 06.10.2003 ел, № 131 - ФЗ Федераль законын, әйләнә-тирә мохитне саклау, халыкның санитар-эпидемиологик иминлеге, Россия Федерациясенең, республиканың башка норматив хокукый актлары нигезендә эшләнде Татарстан һәм муниципаль норматив хокукый актлар.

2.Бу кагыйдәләр барлык физик һәм юридик затларга, оештыру-хокукый формаларына карамастан, үтәү өчен мәҗбүри.

3.Әлеге кагыйдәләр җирлекнең бөтен территориясендә гамәлдә һәм таләпләр куя:

1)биналарны (торак йортларны да кертеп), алар урнашкан корылмаларны һәм җир участокларын тоту буенча, тиешле Биналарның һәм корылмаларның фасадларының һәм коймаларының тышкы кыяфәтенә;

2) төзекләндерү һәм аларны башкару вакытлары исемлегенә;

3)якын-тирә территорияләрне төзекләндерүдә биналар (биналар) һәм корылмалар милекчеләренең катнашу тәртибен билгеләүгә;

4)җирлек территориясен төзекләндерүне оештыру буенча (урамнарны яктырту, территорияне яшелләндерү, урамнарның исемнәре һәм йортларның номерлары булган күрсәткечләр кую, кече архитектура формаларын урнаштыру һәм карап тоту).

4.Территорияләрне төзекләндерү элементларын проектлаштыру һәм урнаштыру шәһәр төзелеше һәм җир законнары, махсус нормалар һәм кагыйдәләр, дәүләт стандартлары, җирлекнең генераль планы, җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре, билгеләнгән тәртиптә расланган проект документлары нигезендә башкарыла.

5.Әлеге кагыйдәләр җирлек территориясендә көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын җыю, чыгару, ташу, утильләштерү һәм эшкәртү буенча мөнәсәбәтләрне җайга салмый.

Төп төшенчәләр

6. Әлеге кагыйдәләрне тормышка ашыру максатларында түбәндәге төшенчәләр кулланыла:

җирле әһәмияттәге автомобиль юлы - транспорт чаралары хәрәкәте өчен билгеләнгән һәм автомобиль юлына бүлеп бирелгән полоса чикләрендәге һәм аларда урнашкан яисә алар астында урнашкан конструктив элементларны (юл

полотносы, юл өслеге һәм мондый элементлар) һәм аның технологик өлеше булган юл корылмаларын-саклагыч юл корылмалары, ясалма юл корылмалары, җитештерү объектлары, җайланма элементлары кертә торган транспорт инфраструктурасы объекты автомобиль юллары;
фасадның архитектур үзенчәлекләре-бинаның фасадның конструктив һәм эстетик сыйфатларын, әйләнә-тирә шәһәр төзелеше мохитен чагылдыручы үзенчәлекләре (стиль һәм композицион бөтенлек, ритм, үлчәмлелек һәм пропорциональлек, визуаль кабул итү, ачык һәм ябык киңлекләрнең балансын);
телефонсыз конструкцияләр-тышкы мәгълүмат чараларын ясау ысулы, анда структура аерым хәрефләрдән, билгеләрдән, билгеләрдән, декоратив элементлардан тора;
территорияне төзекләндерү-территорияне карап тоту буенча чаралар комплексы, шулай ук территорияләрне төзекләндерү элементларын проектлаштыру һәм урнаштыру буенча, гражданнарның яшәү шартларының уңайлылыгын тәэмин итүгә һәм арттыруга, территориянең санитар һәм эстетик торышын саклауга һәм яхшыртуга юнәлдерелгән чаралар комплексы;
вертикаль яшелләндерү-балконнар, лоджия, галереялар, терәк диварлар һ. б. кертеп, биналарның һәм корылмаларның алгы өслекләрен куллану, аларда стационар һәм мобиль Яшел урыннар урнаштыру өчен;
витрина-фасадның бер өлешен биләгән каты пыяла рәвешендәге пыяла (тәрәзә, пыяла);
төзелешнең тышкы архитектур йөзе-җирлекнең тышкы образын формалаштыручы биналар һәм территорияләр фасадларының архитектур-сәнгать һәм шәһәр төзелеше үзенчәлекләре;
тышкы яктырту ысулы-информацион структураны яктырту ысулы, анда мәгълүмат кыры аңа юнәлтелгән яктылык чыганагы белән яктыртыла;
квартал эчендәге (җирле) юл-магистраль урамнардан торак йортлар төркемнәренә һәм кварталның башка урыннарына транспорт һәм җәяүлеләр өчен эшләнгән автомобиль юлы;
төзекләндерүне торгызу - юлның бөтен киңлегенә, хуҗалык йөрү юлына, тротуарга сыйфатлы асфальт катламын торгызу, бордюр ташын кире урнаштыру, туфракның уңдырышлы катламын торгызу, газон үләннәрен чәчү һәм бозылган яшел үсентеләр утырту өчен газоннарны ремонтлау, реклама конструкцияләрен һәм төзекләндерүнең башка элементларын торгызу;
газон - махсус сайланган үлән орлыклары чәчү белән ясалган үлән каплавы, утырту, парк корылмалары һәмандшафт композициясенең мөстәкыйль элементы, шулай ук табигый үлән үсемлеге;
җирлек территориясе-муниципаль берәмлек чикләре чикләрендәге территория ;
мәгълүматны тапшыруның динамик ысулы - электрон медиа һәм такта ярдәмендә мәгълүматны җиткерү ысулы;
йорт хуҗасы-ишегалды биналары булган шәхси торак йорт һәм бу йорт урнашкан җир участогы;
базда йорт корылмалары - җир участогында урнашкан вакытлы ярдәмче корылмалар (Күгәрчен, Күгәрчен, сарайлар һ. б.);
йорт билгеләре - аншлаг (урам, мәйдан, проспект атамасы), номер билгесе (йорт һәм корпус номерлары күрсәткече), подъезд номерлары һәм фатирлар күрсәткече, инвалидлар өчен объектның халыкара символы, флаг тотучылар, истәлек

такталары, полигонометрик билге, янгын гидранты күрсәткече, грунт геодезия билгеләре күрсәткече, магистраль һәм кое камералары күрсәткечләре суүткәргеч челтәре, җирлек канализациясе күрсәткече, җир асты газүткәргеч корылмалары күрсәткече;
бина-капиталь төзелеш объекты, ул бердәм күләмле төзелеш системасы (төзелешкә рөхсәт нигезендә төзелгән), ул булырга, реконструкцияләнергә һәм автоном рәвештә эксплуатацияләнергә мөмкин;
Яшел урыннар-табигый һәм ясалма агач-куак һәм үлән үсемлекләре (парклар, урманнар, аеруча саклана торган табигый территорияләр, бульварлар, скверлар, бакчалар, газоннар, чәчәк түтәлләре, шулай ук аерым агачлар һәм куаклар);
landир участогы-Җир өслегенең бер өлеше, аны аерым билгеләнгән әйбер итеп билгеләргә мөмкинлек бирә;
җир эшләре - җирлек территориясен чүп-чардан арындыру, грунт җәю, камилләштерелгән яки грунт өслеген бозу яисә юлларны һәм тротуарларны камилләштерелгән каплау кору (җәю) белән бәйле эшләр;
инженерлык коммуникацияләре-инженерлык-техник тәэмин итү челтәрләре: суүткәргеч, канализация, җылылык, торбаүткәргечләр, электр тапшыру линияләре, элемтә линияләре һәм җирлек территориясендә урнаштырыла торган башка инженерлык корылмалары;
аларга карата тышкы мәгълүмат урнаштыру чараларының төрләре һәм төрләре, шул исәптән мондый конструкцияләргә карата таләпләр Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният һәйкәлләре), аларны саклау һәм куллану турында Россия Федерациясе законнары нигезендә билгеләнде. Җирлекнең тарихи территорияләренең гомуми чикләре Башкарма комитетның муниципаль хокукый актлары белән раслана;
түбәле яшелләндерү-биналарның түбәләрен һәм корылмаларын аларда архитектура -андшафт объектлары (газоннар, чәчәкләр, бакчалар, агачлар һәм куаклар белән мәйданчыклар һ. б.) булдыру өчен куллану.;
яңгыр канализациясе (яңгыр канализациясе) - җир өсте (яңгыр кабул итүчеләре, подшипниклары һәм торбалар), сугару һәм дренаж суларын транспортлау өчен билгеләнгән технологик бәйләнешле инженер корылмалары комплексы;
ялтырап торган яктылык-яктылык агымының характеристикаларын үзгәртүне күздә тоткан светодинамик эффект (төсе, яктылыгы, чиратлылыгы һ. б.);
ачык яктырту-тәүлекнең караңгы вакытында магистральләрне, урамнарны, мәйданнарны, паркларны, скверларны, бульварларны, ишегалларын һәм җирлекнең җәяүле юлларын яктырту өчен билгеләнгән элементлар җыелмасы;
төзелгән төзелешнең тышкы архитектур йөзен бозу-тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларының тибына һәм төренә карата таләпләрне, шул исәптән әлеге кагыйдәләр белән билгеләнгән мондый конструкцияләрне урнаштыру урынына карата таләпләрне, җирлек төзелешенең тышкы архитектур йөзен саклап калу кирәклеген исәпкә алып, рөхсәт ителмәгән һәм урнаштырылырга мөмкин булмаган таләпләрне, шул исәптән тышкы кыяфәткә яки урнашу урынына карата таләпләрне үтәмәү;
рөхсәтсез чүплек-50 кв. метрдан артык мәйданда һәм 30 куб. метрдан артык мәйданда юридик яки физик затлар эшчәнлеге барышында барлыкка килгән каты көнкүреш, зур габаритлы, төзелеш калдыкларын, башка чүп-чарны рөхсәтсез ташлау (урнаштыру) яки складлау;

стационар булмаган сәүдә объекты-сәүдә объекты (павильон һәм киоск), ул күчмә корылмалардан тыш, җир участогы белән ныклап бәйле булмаган вакытлы корылма яки вакытлыча конструкция;
яшелләндерү - төзекләндерү һәм территориянең растшафт оешмасы элементы, ул үсемлек компонентларыннан актив файдалану белән муниципаль берәмлек мохитен формалаштыруны тәэмин итә, шулай ук төрле инженерлык әзерлеге (вертикаль планлаштыру, терраслау, кронирование һ. б.) буенча эшләр башкаруга һәм яшелләндерелгән территорияләрне төзекләндерүгә бәйле комплекслы процесс: турыдан-туры агачлар, шул исәптән зур үлчәмнәр, куаклар утырту, үләннәр булдыру газоннар, чәчәк түтәлләре, альпинарийлар һәм рокарийлар, махсус бакчалар кору һ. б.;
гомуми файдаланудагы территорияләрне - скверлар, парклар, бакчалар һәм бульварлар;
чикләнгән файдаланудагы территорияләр-предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләрнең яшелләндерелгән территорияләре;
махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләр - санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратларны яшелләндерү, үсентеләр питомниклары;
аерым саклана торган табигый территорияләр - җир, су өслеге һәм алар өстендәге һава киңлеге участоклары, анда аерым табигать саклау, фәнни, мәдәни, эстетик, рекреацион һәм сәламәтләндерү әһәмиятенә ия булган табигый комплекслар һәм объектлар урнашкан, алар җирле үзидарә органнары карарлары тулысынча яисә өлешчә хуҗалык куллануудан алынган һәм алар өчен махсус саклау режимы билгеләнгән;
җәмәгать транспортын көтү тукталышы - җәмәгать транспорты тукталышы, пассажирлар утырту һәм төшү зонасы һәм җәмәгать транспорты пассажирларының көтү зонасы булган махсус җиһазландырылган мәйданчык;
пыяла фасад-фасадның бөтен яссылыгын яки аның зур өлешен биләгән каты пыяла белән эшләнгән фасад;
яктыртуның ачык ысулы-информацион структураны яктырту ысулы, анда яктылык чыганагының аны тарату өчен киртәләре юк;
җирлек панорамасы - җирлекнең ачык мәйданыннан кабул ителә торган (яр буе, мәйдан, су объектлары акваториясе, күренеш һәм күзәтү мәйданчыклары), җирлекнең характеристикаларын һәм силуэтын ачып бирә торган территория фрагменты;
бинаның фасадларының (фасадларның төсләр карары) колористик карар паспорты - килешенгән һәм билгеләнгән тәртиптә расланган, җирлек территориясендә урнашкан аерым бинаның фасадының бердәм архитектура һәм төс карарын билгели торган һәм аның тышкы бизәлешенә таләпләр куя торган документ;
авыл җирлеге урамнарының перспективасы-композиция, стиль һәм сәнгать характеристикалары булган урамнарның алгы фронтын һәм силуэтын формалаштыручы җирлек мохитенең визуаль кабул итүе;
җәяүлеләр зоналары - халык йөри торган һәм мәдәни-көнкүреш максатларында, транзит максатларында хәрәкәт итә торган һәм билгеле бер үзенчәлекләргә ия булган җир участоклары: тизйөрешле урамнан һәм җир өстеннән җәмәгать транспорты тукталышлары булу, хезмәт күрсәтү объектларының, тарих һәм мәдәният һәйкәлләренең, рекреацияләрнең югары концентрациясе һ.б., җәяүлеләр агымының югары тыгызлыгы. Җәяүлеләр зоналары эспланадаларда, җәяүлеләр

урамнарында, торак пункт мәйданнарының җәяүлеләр өлешләрендә формалашырга мөмкин;
йорт яны территориясе-күпфатирлы йорт урнашкан, яшелләндерү һәм төзекләндерү элементлары булган, әлеге йортка хезмәт күрсәтү, эксплуатацияләү һәм төзекләндерү өчен билгеләнгән һәм күрсәтелгән җир участогында урнашкан объектлар булган җир кишәрлеге;
якын - тирә территория-бина, корылма, койма, төзелеш мәйданчыгы, сәүдә объектлары, реклама, бирелгән җир участогы чикләренә, шулай ук милектә булган башка объектларга, билгеләнгән тәртиптә төзекләндерү эшләрен карап тотарга, җыештырырга һәм башкарырга тиеш;
продуктив хайваннар һәм кошлар-хайваннар һәм кошлар, алар сөт, йон, йомырка һәм башкалар кебек продуктлар алу өчен кабат-кабат кулланыла;
тышкы мәгълүмат чарасын (паспорт) урнаштыру проекты-Башкарма комитет карары белән расланган, төзекләндерү элементының тышкы кыяфәтен һәм төгәл урнашу урынын, аерым алганда тышкы мәгълүмат чараларын, аны ачыклау өчен кирәкле башка белешмәләрне үз эченә алган билгеләнгән форма документы;
территорияне санитар чистарту - билгеле бер территориядән җыю, каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны чыгару һәм утильләштерү;
lightиңел тартма-тышкы мәгълүмат чарасын ясау ысулы, анда структура бердәм күләмдә яки эчке яктырткыч белән берничә күләмле элемент;
авыл хуҗалыгы хайваннары-терлекчелек һәм башка авыл хуҗалыгы продукциясе җитештерү өчен кулланыла торган хайваннар, терлекләр, кыйммәтле мехлы җәнлекләр, куяннар, умартачылар һәм башкалар.;
махсуслаштырылган оешмалар - җирлек территориясендә төзелгән муниципаль контрактлар нигезендә төзекләндерү өлкәсендә эшчәнлекнең махсус төрләрен гамәлгә ашыручы төрле оештыру-хокукый рәвешләрдәге юридик затлар;
территорияләрне карап тоту-биналарның, корылмаларның фасадларын, кече архитектура формаларын, коймаларны, төзелеш мәйданчыкларын, яшел үсентеләрне, җир асты инженерлык коммуникацияләрен һәм аларның конструктив элементларын, җир кишәрлегендә урнашкан транспорт инфраструктурасы объектларын вакытында ремонтлау һәм карап тотуга бәйле чаралар комплексы;
җирле әһәмияттәге юлларны карап тоту-юлларның, юл корылмаларының, юлларны комплекслы төзекләндерү элементларының транспорт-эксплуатация торышын тәэмин итүче эшләр комплексы;
тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасы (билге) - территорияне төзекләндерү элементы, оешманың урнашу урынында һәм (яки) турыдан-туры товар сату урынында, биналарны мәгълүмати яктан рәсмиләштерү максатларында, хезмәтләр күрсәтү максатларында, "кулланучылар хокукларын яклау турында" Федераль законның 9 статьясы нигезендә мәҗбүри булган мәгълүматны, ә нәкъ менә оешманың фирма исеме (атамасы), аның урнашкан урыны (адресы) турында мәгълүмат (адресы)) һәм аның эш режимы, шулай ук мәгълүмат бар, ул мәҗбүри закон үз көченә урнаштырырга яки үз көченә урнаштырыла гадәти эшлекле әйләнеше һәм преследует максатлары белән бәйле реклама. "Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары" һәм "тышкы мәгълүмат чарасы" төшенчәләре бер үк;
суперграфика-фасадларның архитектура-сәнгать бизәлеше, аның визуаль карашын көчәйтүче алымнарның берсе (рәсем ,орнамент, барельеф, мозаика) ;
тактиль каплау-өслек катламының текстурасын сизелерлек үзгәртү белән каплау;

авыл җирлеге әһәмиятендәге территорияләр - җирлекнең аерым статусына һәм (яисә) югары мәдәни-рекреацион һәм социаль кыйммәтенә ия булган өлешләре, аларга карата җирлекнең тышкы архитектур йөзен саклап калу максатларында әлеге Кагыйдәләр белән тышкы мәгълүмат урнаштыруның төрләре һәм төрләре, шул исәптән мондый конструкцияләргә карата таләпләр билгеләнә;
территорияләрне җыештыру-җитештерү һәм куллану калдыкларын, башка чүп-чарны, карны махсус билгеләнгән урыннарга җыю, чыгару белән бәйле эшчәнлек төре, шулай ук халыкның экологик һәм санитар-эпидемиологик иминлеген тәэмин итүгә һәм әйләнә-тирә мохитне саклауга юнәлтелгән башка чаралар;
урамнар һәм гомумйорт юллары - җирлек мохите эстетикасына югары таләпләр куела торган гомуми файдаланудагы территорияләр;
вәкаләтле орган-үз компетенциясе чикләрендә җирлек территориясен төзекләндерүне оештыруны, координацияләүне һәм контрольдә тотуны гамәлгә ашыручы башкарма комитет;
фасад-бинаның тышкы ягы (төп, Ян, ишегалды);
фон конструкцияләре-тышкы мәгълүмат чараларын ясау ысулы, анда хәрефләр, билгеләр һәм декоратив элементлар фон өслегендә урнашкан;
фриз-горизонталь полоса формасында фасад яки визорның декоратив рамка элементы;
фронтон-бинаның фасадының соңгы өлеше, түбә дәрәҗәсеннән югарырак, соңгы кат тәрәзәләренең өске билгесеннән яки чыгыш элементларыннан фасадның өске билгесенә кадәр үлчәнгән;
территорияне төзекләндерү элементлары - декоратив, техник, планлаштыру, конструктив җайланмалар, үсемлек компонентлары, төрле җиһазлар һәм бизәкләр, кече архитектура формалары, капитал булмаган стационар булмаган объектлар, тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары, төзекләндерүнең состав өлешләре буларак кулланыла.

II. Төзекләндерү, территорияләрне карап тотуны һәм җыештыруны оештыруга карата гомуми таләпләр

7.Төзекләндерү, карап тоту һәм җыештыру өчен җирлекнең бөтен территориясе һәм анда урнашкан барлык биналар (торак йортларны да кертеп) һәм корылмалар (алга таба - биналар, корылмалар) тиеш.
8.Гомуми файдаланудагы территорияләрне, шул исәптән урамнар, юллар, җирле әһәмияттәге автомобиль юллары, яр буйлары, скверлар, пляжлар, башка объектларны карап тотуны һәм җыештыруны оештыруны вәкаләтле органнар үз вәкаләтләре чикләрендә башкара.
9.Физик һәм юридик затлар, аларның оештыру-хокукый рәвешләренә карамастан, милек хокукы, башка төрдәге яисә мәҗбүри хокуклы җир кишәрлеге территориясен (алга таба - җир кишәрлекләренә ия булучылар) һәм янәшәсендәге территорияне, шулай ук гамәлдәге законнарда һәм әлеге Кагыйдәләрдә каралган биналарны, корылмаларны мөстәкыйль рәвештә яисә махсус оешмаларны җәлеп итү юлы белән үзләренә караган җир участогын карап тотуны һәм җыештыруны гамәлгә ашырырга тиешләр хисап үз чаралары.
Әгәр дә бина, корылма милек хокукында яки башка төр яисә мәҗбүри хокукларда берничә затныкы булса, җыештырылырга тиешле территория милек хокукындагы

өлешкә яки күчемсез милек объектына бүтән хокукка пропорциональ рәвештә билгеләнә.
Әгәр дә бина, корылма милек хокукында яки башка төр яисә мәҗбүри хокукларда берничә затныкы булса, җыештырылырга тиешле территория милек хокукындагы өлешкә яки күчемсез милек объектына бүтән хокукка пропорциональ рәвештә билгеләнә.
Җир участогы территориясендә төрле затларга караган берничә бина, корылмалар булган очракта, территорияне карап тоту һәм җыештыру чикләре яклар килешүе белән билгеләнергә мөмкин.
Килешү булмаганда, җыештырылырга тиешле территория барлык милекчеләр яки биналарның, корылмаларның башка хуҗалары арасында тигез өлешләрдә билгеләнә.
Физик яки юридик зат карамагындагы җир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, территория асылда урнашкан җир участогының, шулай ук аның тирәсендәге территориянең асылда урнашкан чиге буенча җыештырылырга тиеш.
Әгәр дә бина, структура милек хокукында яки башка төр яки мәҗбүри хокукта берничә кешегә булса, фасад эчтәлеге яклар килешүе белән билгеләнергә мөмкин.
Килешү булмаганда, фасадны тоту милек хокукындагы өлешкә яки күчемсез милек объектына бүтән хокукка пропорциональ рәвештә башкарыла.
10.Шәхси торак йортларның һәм якын-тирә территорияләрнең милекчеләренең катнашу тәртибе нигезендә, якын-тирә территорияләрне төзекләндерүдә мондый йортларның милекчеләре (яллаучылар) тарафыннан башкарыла.
11.Яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын карап тоту һәм карау гамәлгә ашырыла:
1) бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә-җир кишәрлегенең милекчеләре яки башка хокук ияләре;
2) гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр чикләрендә-муниципаль заказны урнаштыру нәтиҗәләре буенча әлеге эшләрне башкаруга конкурста җиңгән вәкаләтле орган яки махсуслаштырылган оешма;
3) чикләнгән файдалану чикләрендә (предприятие, оешма, учреждение) һәм махсус билгеләнештәге (санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратлар, питомниклар) - бу объектларның хуҗалары;
4) Җир коммуникацияләренең сак зоналарында, шул исәптән электр челтәрләрендә, яктырту челтәрләрендә, радиолинийларда-күрсәтелгән коммуникацияләрнең хуҗалары;
5) Җир асты коммуникацияләренең сак зоналарында (урнаштыру рөхсәт ителгән булса) - күрсәтелгән коммуникацияләр хуҗалары.
12.Урамнардан һәм юллардан җир өсте суларын чыгару өчен билгеләнгән кюветларны, торбаларны, дренаж корылмаларын чистарту һәм чистарту, яңгыр канализациясе коллекторларын һәм яңгыр кабул итү коеларын чистарту аларны эксплуатацияләүче оешмалар тарафыннан башкарыла.
13.Иҗтимагый бәдрәфләрне урнаштыру һәм карап тоту тәртибе гамәлдәге законнар, санитар кагыйдәләр һәм нормалар нигезендә билгеләнә.
Бәдрәфләрнең санитар һәм техник торышы өчен аларның хуҗалары, хуҗалары, арендаторлары яки алар хезмәт күрсәткән махсус оешмалар җаваплы.
14.Төзекләндерү эшләрен башкаруның вакытлылыгы заказчы тарафыннан,

объектларның тиешле санитар һәм техник торышын тәэмин итеп, билгеләнә.
15.Җирлек территориясен карап тоту һәм җыештыру чикләре физик һәм юридик затлар тарафыннан бирелгән җир кишәрлеге чикләре (җир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта асылда урнашкан җир кишәрлеге чикләре буенча) һәм биналар һәм корылмалар милекчеләренең, аларда бүлмәләр әлеге кагыйдәләрнең VIII бүлеге нигезендә тирә-юньдәге территорияләрне төзекләндерүдә катнашу тәртибе буенча билгеләнә.
16.Вәкаләтле орган җирлек территорияләрен, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрне карап тоту һәм җыештыру эшләрен билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә башкаруны контрольдә тота.

III. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм җир кишәрлекләрен фасадлар һәм коймалар, юллар, индивидуаль торак йортлар, яңгыр канализациясе челтәрләре, күзәтү һәм яңгыр сулары коелары, элемтә техник чаралары, тышкы яктырту объектлары, кече архитектура формалары, стационар булмаган объектлар, төзелеш эшләре урыннары, күмү урыннары, озак вакытлы тукталышлар тоту таләпләре автотранспорт чараларын кыска вакытлы саклау. Җирлек территориясен бәйрәмчә бизәү

Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм җир участокларын тоту буенча гомуми таләпләр

18.Үзләре урнашкан биналарны, корылмаларны һәм җир кишәрлекләрен милекчеләре яки башка хокук ияләре мөстәкыйль рәвештә йә махсус оешмаларны җәлеп итү юлы белән үз акчалары исәбеннән гамәлгә ашыралар.
19.Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм җир участокларын карап тоту биналарны, корылмаларны һәм алар урнашкан җир участокларын төзекләндерүне үз эченә ала:
1) биналарның, корылмаларның фасадларын тоту;
2)җир кишәрлеген чистарту һәм санитар-гигиена белән чистарту;
3)гражданнар, оешмалар һәм шәхси эшмәкәрләр эшчәнлеге нәтиҗәсендә барлыкка килә торган җитештерү һәм куллану калдыкларын җыю һәм чыгару;
4) җир участогында урнашкан яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын карап тоту һәм карау.
5) төзелеш материалларын һәм терлекләрне җылыту, ашату материалларын вакытлыча туплау (урнаштыру) өчен җирлек башкарма комитеты тарафыннан рөхсәт (рөхсәт бирү өчен нигезләмәләр, тәртип) бирелә.
20.Биналарның, корылмаларның фасадлары төзелеш өлешенә, декоратив бизәкләргә һәм инженер элементларына зыян китерергә тиеш түгел һәм эстетик яктан дөрес сакланырга тиеш. Бинаның фасадына зыян гомуми фасад мәйданының 1% тан артмаска тиеш.

Биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту

21.Эчтәлек фасадлар биналар, корылмалар үз эченә ала:
21.1.конструктив элементларны һәм фасадларны, шул исәптән керү ишекләрен һәм козырекларны, балкон һәм Лоджа коймаларын, кәрнизләрне, подъездларны һәм

аерым баскычларны, төшү һәм баскыч коймаларын, витриналарны, декоратив детальләрне һәм башка конструктив элементларны ремонтлау һәм ремонтлау, аларны буяу;
21.2.дренажларның, суүткәргечләрнең һәм сливаларның төзек хәлдә булуы һәм тотылуын тәэмин итү;
21.3.буыннарны, ярыкларны һәм чокырларны мөһерләү, ябыштыру һәм тегү;
21.4.керү төркемнәрен, отмостокларны, подвал подвалларын торгызу, ремонтлау һәм вакытында чистарту;
21.5.фасад өслекләрен, шул исәптән фасад элементларын, аларның торышына һәм эш шартларына карап, вакытында чистарту һәм юу;
21.6.тәрәзәләрне һәм тәрәзәләрне, билгеләрне һәм күрсәткечләрне вакытында юу;
21.7.язмаларны, рәсемнәрне, игъланнарны, плакатларны һәм башка мәгълүмати-басма продукцияне, шулай ук граффити төшергән продукцияне чистарту.
22.Милекчеләр, биналарның, корылмаларның, корылмаларның башка хокуклы ияләре һәм тиешле бурычлары йөкләнгән бүтән затлар:
22.1.кирәк булганда, ләкин елына ким дигәндә бер тапкыр, фасадларны чистарту һәм юу,
22.2.кирәк булганда, әмма елына ким дигәндә ике тапкыр, язда (җылыту системалары ябылганнан соң) һәм көздә (җылыту сезоны башланганчы), химик чаралар белән тәрәзә, балкон һәм лоджий ишекләрен, подъездлардагы керү ишекләрен чистартырга һәм юарга;
22.3. фасадның торышын исәпкә алып, 5-6 ел дәвамында агымдагы ремонт, шул исәптән фасад төсе, фасадның торышын исәпкә алып, үткәрергә;
22.4.фасадның аерым элементларына (нигез, подъезд, баскыч, баскыч, приямка, керү ишекләре, капка, цоколь тәрәзәләре, балкон һәм лоджий, су агып төшү, сызыклы ачышлар һәм башка конструктив элементлар)ярдәмче ремонт ясагыз;
22.5.чыгыш ясаучы конструкцияләр җимерелү куркынычы булган очракта сакчылык-кисәтү чараларын (киртәләрне, челтәрләрне урнаштыру, элементның җимерелә торган өлешен сүтү һ. б.) башкарырга;
22.6.тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасын (билге) мондый билге кулланылмаган очракта сүтегез (арендатор (субарендатор) һәм башка очраклар).
23.Фасадларны эксплуатацияләгәндә рөхсәт ителми:
23.1.биналарның һәм корылмаларның фасадлары диварларының өслегенә зыян китерү (пычрату): тамгалау, масштаблау, ярыклар, Аерылган штукатурка, тышлау, кирпеч кладкасына зыян китерү, тимер-бетон корылмаларның саклагыч катламы отряды һ. б.;
23.2.панельара буыннарның мөһерләнүен бозу;
23.3.штукатурка, штукатурка, подвал өлешенең төсле катламы, фасадлар, биналар яки корылмалар, шул исәптән тәрәзә, Керү эремчекләре дизайнының эшләмәве;
23.4.балкон, лоджий, эркер, тамбур, кәрниз, козырек һ. б. фасадларның чыгыш элементларына зыян китерү (пычрату).;
23.5.балкон, лоджий, парапет һ. б. коймаларны җимерү (булмау, пычрату).;
23.6. вәкаләтле орган белән килештерелгән паспортсыз тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларын бинаның фасадында һәм (яки) түбәсендә урнаштыру һәм эксплуатацияләү, учреждение такталарыннан, режимлы табличкалардан тыш;
23.7. аларны афишаларны, игъланнарны, плакатларны һәм башка мәгълүмати-басма продукцияне фасадларда, тәрәзәләрдә (шул исәптән тәрәзә тишегенең эчке

ягында), пыяла ишекләрдә (шул исәптән ишекнең пыяла өслегендә) бина, корылмаларда асып кую һәм ябыштыру;
23.8.күпфатирлы йорттагы биналарның, корылмаларның милекчеләренең, корылмаларның, биналарның милекчеләренең ризалыгы булмаган фасадларына граффити төшерү.
24. Кертү:
24.1.проект карары нигезендә биналарның түбәсендә эфир телевидениесен кабул итү системаларының антенналарын һәм кабельләрен урнаштыру.

Өй билгеләре

25.Биналар, корылмалар йорт билгеләре белән җиһазландырылырга тиеш.
26.Аншлаглар һәм номерлар чисталыкта һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Аншлагларның һәм номерларның чисталыгы һәм төзеклеге өчен биналарны тоту өчен җаваплы кешеләр җаваплы.
Керү төркемнәре (төеннәр)

27.Биналарның, корылмаларның керү төркемнәрен яктырту җиһазлары, өслекләрне бәйләү элементлары (баскычлар һ.б.), инвалидларны һәм хәрәкәте чикләнгән халык төркемнәрен күчерү өчен җайланмалар һәм җайланмалар (пандуслар, тимер юллар һ. б.) белән җиһазландырырга кирәк.
Пандус горизонталь трюкларсыз өслекнең тупас текстурасы белән тайгак булмаган материалдан эшләнергә тиеш. Койма конструкцияләре булмаган очракта 75 мм биеклектәге койма һәм тоткыч каралган. Чик пандусының кыры 1:12 кабул ителә.
Пандусны яисә аның озынлыгы 9 метрдан артыграк булганда, һәр 9 метрдан кимрәк булмаган күләмдә 1,5 х 1,5 м зурлыктагы горизонталь мәйданчыкларны күздә тотарга киңәш ителә.төшү тәмамлангач, горизонталь мәйданчыкларда дренаж җайланмаларын проектларга кирәк. Пандусның башында һәм ахырында горизонталь юл участоклары тирә-юньдәге өслекләрдән текстурасы һәм төсе белән аерылып торырга тиеш.
Баскычның яки пандусның ике ягы буенча дивардан 40 мм ераклыкта торган 800-920 мм түгәрәк яки турыпочмаклы кисемтә биеклегендә тоткычлар карала.баскычларның киңлеге 2,5 м һәм аннан да күбрәк булганда, бүлү тоткычлары карала. Тоткычларның озынлыгы һәр ягында пандус яки баскыч озынлыгыннан ким дигәндә 0,3 М.тоткыч дизайннары кулның металл белән кагылуын булдырмаска тиеш.
28.Керү төркемнәрен проектлаганда, биналарның, корылмаларның фасадларын яңарту, үзгәртү рөхсәт ителми:
28.1.подвалга һәм цоколь катына керү юлларын урнаштыру, идән дәрәҗәсе гомуми файдаланудагы территориядә чыга торган фасадларда җир дәрәҗәсеннән 1,2 метрдан югарырак урнашкан биналарда;
28.2.җәяүлеләр хәрәкәтенә комачаулый торган төп элементлар (баганалар, стоеклар һ. б.) төзелеше;
28.3.проект документларын эшләмичә, бинаның бөтен фасадының комплекслы карарын исәпкә алып, ике һәм аннан күбрәк керем урнаштыру (булганнарын исәпкә алып) ;
28.4.урам-юл челтәре тротуарларының минималь норматив киңлеге белән тротуар

зонасында җиңел конструкциялардән керү төркеме элементлары (баскычлар, пандуслар, подъезд, яшелләндерү) яндагы тротуарга 0,5 метрдан артык урнаштыру;
28.5.торак милекчесе рөхсәтен алмыйча керү төркемен урнаштыру өчен балкон куллану;
28.6.күпфатирлы йортларда урнашкан торак булмаган биналарның керү төркемнәрен үз белдекләре белән урнаштыру, вәкаләтле орган белән килешмичә генә.

Түбә

29.Биналарның, корылмаларның түбәсе, су үткәрү системасы элементлары, төтен һәм вентиляция системаларының башлыклары төзек хәлдә тотылырга һәм һава шартларында йортларда яшәүчеләр һәм җәяүлеләр өчен куркыныч тудырмаска тиеш.
30.Кыш көне милекчеләр түбәләрне кардан, боз сөңгеләреннән һәм боз сөңгеләреннән үз вакытында чистартырга тиеш. Җәяүлеләр зоналарына караган якларда түбәләрне кардан чистарту участокларны коймалау һәм барлык кирәкле чаралар күрү белән һәм тәүлекнең якты вакытында гына башкарылырга тиеш. Калган түбә нурларыннан кар, шулай ук яссы түбәләр эчке ишегалды территорияләрендә чыгарылырга тиеш. Түбәдән җәяүлеләр юлына ташландык, җәмәгать транспортын көтү тукталышы, машиналар йөрү өлеше кар һәм боз тиз арада чистартылырга тиеш.
31.Кар һәм боз сөңгеләрен түгү, боз сөңгеләрен чабу, түбәгә ремонт һәм башка эшләр башкару вакытында агачлар һәм куаклар, электр белән тәэмин итү һава линияләрен, яктырту һәм элемтә линияләрен, юл билгеләрен, юл светофорларын, юл сакчыларын һәм җитәкче җайланмаларны, җәмәгать транспортын көтү павильоннарын, биналарның декоратив бизәкләрен һәм инженер элементларын саклауны тәэмин итүче чаралар күрелергә тиеш. Бу элементлар бозылган очракта, алар түбәне чистарткан һәм зыян китергән кеше хисабына торгызылырга тиеш.
32.Биналарның, корылмаларның түбәләрендә суны турыдан-туры җәяүлеләргә һәм җәяүлеләр зоналарына эләкми торган суүткәргеч булырга тиеш. Чокырлар, функцияләр, дренажлар өзелмәс булырга тиеш һәм җыелган су күләмен үткәрү өчен эшләнгән. Җәяүле зоналары булган биналар ягына чыккан сулыклар җәяүлеләр өчен юллардан читкә чыгарылырга тиеш.
33. Рөхсәт ителми:
33.1.түбәдә түбә (көрәк, скрепка, лома), төзелеш материаллары, ремонт калдыклары, кулланылмый торган механизмнар һәм башка предметларны эксплуатацияләү өчен билгеләнгән биналар, корылмалар туплау;
33.2. боз, кар һәм чүп-чар биналарын түбәдән суүткәргеч торбалар функциясенә агызу.

Җир кишәрлекләрен тоту

34.ТР Җир һәм мөлкәт мөнәсәбәтләре министрлыгында дәүләт хезмәткәрләрен аттестацияләү буенча комиссия утырышы булды:
34.1 көн саен чүп-чар, яфрак, кар һәм боздан (боз)чистарту;
34.2.юлларның, күперләрнең, урамнарның, тротуарларның, юлларның, җәяүлеләр

территорияләренең бозлавыкка каршы материалларын эшкәртү;
34.3.кар бөртеге һәм сөртү;
34.4.кар һәм боз (кар-боз берәмлекләре);
34.5.контейнер мәйданчыкларын, барлык төр калдыклар өчен контейнерларны, чүп савытларын, эскәмияләрне, кече архитектура формаларын һәм башкаларны урнаштыру һәм техник яктан төзекләндерү;
34.6.чүп-чарны кабул итү камераларын, контейнерларны (бункерларны) һәм контейнер мәйданчыкларын чистарту, юу һәм дезинфекцияләү;
34.7.яңгыр һәм эретелгән су агызу;
34.8.каты көнкүреш, зур һәм башка калдыкларны җыю һәм чыгару;
34.9.тузан җыюны һәм һаваны дымландыруны киметү өчен территорияне сугару;
34.10.яшел мәйданнарны саклау һәм алар турында кайгырту;
34.11.коммуналь билгеләнештәге объектларны, инженерлык коммуникацияләрен (корылмаларын), юлларны, күперләрне, җәяүлеләр өчен кечү урыннарын төзекләндерү, реконструкцияләү һәм ремонтлаудан соң төзекләндерүнең бозылган элементларын торгызу, реставрацияләү, археологик һәм башка җир эшләре үткәрү;
34.12.смотр һәм яңгыр кабул итү коеларын (яңгыр канализациясе), гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләре нигезендә җир асты коммуникацияләре (корылмалары) коеларын карап тоту;
34.13. җир кишәрлекләрен киртәләрне тоту, шул исәптән җимерелгән (сүтелгән, сүтелә торган) биналарны, рөхсәтсез урыннарда калдыклар ташлау мөмкинлеген булдырмый торган корылмаларны урнаштыру һәм тоту, шулай ук аларны пычрактан, кардан һәм мәгълүмати-басма продукциядән үз вакытында чистартуны тәэмин итү.

Юлларны карап тоту

35.Юлларны тоту муниципаль заказны урнаштыру нәтиҗәләре буенча бу төр эшләрне үткәрү конкурсында җиңгән махсус оешмалар тарафыннан башкарыла.
36.Юлларны карап тоту үз эченә ала:
1)юлларны, тротуарларны, ясалма юл корылмаларын ремонтлау;
2)тротуарлардан (җәяүлеләр зоналарыннан, юллардан) пычрак, чүп-чар, кар һәм боз (боз) һәм юлларның машиналар йөрү өлешеннән, ясалма юл корылмаларыннан җыештыру;
3) roadл өслеген юу һәм сугару;
4) газоннарны һәм яшел мәйданнарны карау;
5)тышкы яктырту баганаларын һәм җәмәгать челтәрен ремонтлау;
6)кечкенә архитектура формаларын ремонтлау һәм буяу;
7) ясалма юл корылмалары составына керүче Күзәтү һәм яңгыр кабул итү коеларын, тау чокырларын һәм ачык подносларны урнаштыру, ремонтлау һәм чистарту;
8)коймаларны, коймаларны, турникетларны, кече архитектура формаларын урнаштыру, ремонтлау һәм ел саен буяу.
37.Юл өслекләрен саклау максатында рөхсәт ителми:
37.1.йөк белән йөк ташу;
37.2.рельс, бүрәнәләр, тимер балкышлар, торбалар, кирпеч, башка авыр әйберләр урамнарында йөкләү-бушату эшләре вакытында ташлау һәм аларны складлау;

37.3.трассада каты өслекле, машиналар йөри торган җирлек урамнары буйлап аралык;
37.4.җәяүлеләр юлларында, тротуарларда зур йөк ташучы транспорт хәрәкәте һәм тукталышы;
37.5.машина юлында һәм тротуарларда төзелеш материалларын һәм төзелеш калдыкларын ташлау һәм (яки) склад.
38.Аерым юлларны төзекләндерү элементларына таләпләр:
38.1.металл җәяүлеләр коймаларын һәм тротуар баганаларын сезонлы буяу кышкы сезон тәмамлангач, төзекләндерү айлыгын уздыру чорында ел саен башкарыла. Буяу алдыннан коймалар ремонтланырга, пычрактан чистартылырга, юылырга һәм асфальтланырга тиеш;
38.2.барлык юл тамгасы расланган паспортлар (схемалар) нигезендә юл тамгаларын төшерү өчен эш заказчысы тарафыннан билгеләнгән вакыт һәм тәртиптә башкарылырга тиеш;
38.3.юлларны билгеләү кирәкле төс һәм яктылык техник характеристикаларын, сцепление коэффициентын, бөтен эксплуатация чорында мәйдан буенча саклауны тәэмин итәргә тиеш;
38.4.юл билгеләрен беркетү конструкцияләре һәм системалары күрү шартларына һәм монтажлау мөмкинлегенә карап сайлана;
38.5.юл билгеләре төзек хәлдә булырга, үз вакытында чистартырга һәм юынырга тиеш.
Вакытлыча урнаштырылган юл билгеләре сәбәпләр чишелгәннән соң бер көн эчендә чыгарыла, аларны урнаштыру кирәк;
38.6.визуаль-коммуникацион Система элементлары: Транспорт һәм җәяүлеләр хәрәкәте юнәлешләре күрсәткечләре, җирлекнең планлаштыру-структур элементлары күрсәткечләре юлларда һәм транспорт чишелешләрендә билгеләнә;

Индивидуаль торак йортларны карап тоту һәм территорияне төзекләндерү

39.Индивидуаль торак йортларның милекчеләре (яки) яллаучылары(алга таба - торак йортлар хуҗалары), законда яки шартнамәдә башкача каралмаган булса, бурычлы:
39.1.торак йортларның, коймаларның (коймаларның) фасадларының, шулай ук йорт чикләрендәге башка корылмаларның тиешле торышын тәэмин итәргә, аларны ремонтлау һәм буяуны вакытында җитештерергә;
39.2.торак йортта номер билгесе булу һәм аны төзек хәлдә тоту;
39.3.йорт хуҗалыгын тәртиптә тоту һәм якын-тирә территориянең тиешле санитар торышын тәэмин итү, биналарның (урыннарның) һәм корылмаларның якын-тирә территорияләрне төзекләндерүдә катнашуы тәртибе нигезендә;
39.4.өй чикләрендәге яшел үсентеләрне тәртиптә тоту, куакларны һәм агачларны санитар кисү, газүткәргечләрнең саклау зонасында агачлар утыртуга, кабель һәм һава электр үткәргеч линияләрен һәм башка инженер челтәрләрен булдырмау;
39.5. су агымы өчен чокырларны һәм торбаларны чистарт, язгы чорда эрегән су үтүне тәэмин итү;
39.6.якын-тирә территориядән чистартылган карны шул рәвешле тупларга, транспорт, инженерлык коммуникацияләренә һәм корылмаларына үтеп керү, җәяүлеләр узу һәм яшел үсентеләр саклансын өчен кирәк;

39.7.үзәкләштерелгән канализация булмаганда бирелгән җир участогы чикләрендә санитар нормалар нигезендә җирле канализация, юыну чокыры, бәдрәф урнаштырырга, аларны даими чистартырга һәм дезинфекцияләргә;
39.8.каты һәм эре габаритлы калдыкларны махсус мәйданчыкларда урнаштырылган контейнерларга туплау;
39.9.каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны билгеләнгән тәртиптә вакытында җыеп чыгаруны тәэмин итәргә.
40. Шәхси торак төзелеше территориясендә рөхсәт ителми:
40.1. фехтовкалау чит илләрдә йорт;
40.2.яфракларны, йорт хуҗалыклары территорияләрендә һәм алар янәшәсендәге территорияләрдә теләсә нинди калдыкларны һәм чүп-чарны яндырырга;
40.3.күмер, тара, утын, зур күләмле калдыклар, төзелеш материаллары, йорт территориясе артында;
40.4.йорт хуҗасы территориясе артында транспорт чараларын юыгыз;
40.5.ишегалды корылмалары төзергә, йорт территориясе артында чокырлар куярга;
40.6.әлеге территориянең урам юлларында махсус транспорт һәм урып-җыю техникасына керүне кыенлаштыра торган яисә комачаулый торган коймалар урнаштырырга;
40.7.территорияне төзекләндерү элементларын җимерү һәм бозу, сулыкларны тыгу;
40.8.йорт хуҗасы территориясе артында комплектланган (хаталы) машинаны саклагыз;
40.9.тирә юньне теләсә нинди калдыклар белән пычрату;
40.10. чүп-чарны тутыру җайланмаларын, сыек пычракларны агызу, җитештерү һәм куллану калдыкларын машина юлларына чыгару.
40 (1).Җир кишәрлеге хуҗасы хуҗалык корылмаларын төзегән очракта, якындагы территориядә төзелеш материалларын вакытлыча складлау (6 айга кадәр) рөхсәт ителә. Шул ук вакытта автотранспорт үтү дә тәэмин ителергә тиеш.

Яңгыр канализациясе, күзәтү һәм яңгыр коелары, су үткәргеч Корылмалар челтәрләрен карап тоту

41.Күзәтү һәм яңгыр кабул итү коелары, җир асты коммуникацияләре коелары, люклар (рәшәткәләр) ябык хәлдә булырга һәм транспорт һәм җәяүлеләрнең куркынычсыз хәрәкәтен тәэмин итә торган төзек хәлдә тотылырга тиеш.
42.Кабул итү, тупик, күзәтү һәм башка коеларны һәм камераларны тоту, чистарту һәм дөрес техник хәлдә тоту аларның хуҗаларын хәзерге дәүләт стандартлары таләпләренә туры китереп тәэмин итә.
Яңгыр канализациясенең ведомство челтәрләрен карап тоту һәм эксплуатацияләү тиешле оешмалар хисабына башкарыла.
Хуҗасыз инженерлык коммуникацияләре һәм имтихан скважиналары юлларны саклаучы махсус оешмалар тарафыннан тиешле куркынычсыз хәлдә булырга тиеш.
43.Яңгыр канализациясе коллекторларын саклау максатыннан, коллектор күчәреннән һәр якка 2 метрлы саклау зонасы урнаштырыла.
44.Яңгыр канализациясе коллекторларының сак зонасы чикләрендә тиешле документлар рәсмиләштермичә һәм эксплуатацияләүче оешма, бүтән органнар белән гамәлдәге законнарда билгеләнгән очракларда язмача килештерелми:

44.1.казу эшләрен башкару;
44.2.яңгыр канализациясе челтәренә зыян китерү, су кабул итү люкаларын яру яки юк итү;
44.3.төзелеш алып бару, сәүдә, хуҗалык һәм көнкүреш корылмаларын урнаштыру;
44.4.сәнәгать, көнкүреш калдыклары, чүп-чар һәм башка материалларны ташлагыз.
45. Урамнар, биналар, корылмалар су үткәргеч, канализация, яңгыр сулары җайланмалары, системалар, челтәрләр һәм корылмалар төзек булмау сәбәпле су агып төшүдән бозлар барлыкка килми, шулай ук газоннарга, тротуарларга, урамнарга һәм ишегалды территорияләренә су агызу, су агызу яки агызу рөхсәт ителми.
46.Җирлек территориясендә кое һәм парга әйләнүче мәйданчыклар урнаштыру рөхсәт ителми.

Техник элемтә чараларының эчтәлеге

47.Биналарны инженерлык-техник яктан тәэмин итү өчен билгеләнгән элемтә, телевидение, радио, Интернет һәм башка шундый челтәр линияләрен урнаштыру Җир асты юлы белән башкарыла (траншеяларда, каналларда, тоннельләрдә).
48.Тышкы коммуникацияләрне биналарга башка ысул белән (һава, җир өсте) үткәрү, эксплуатацияләүче оешмаларның тиешле техник шартларын алу шарты белән, аларны җир астына урнаштыра алмаган очракта гына рөхсәт ителә.
49.Асылмалы элемтә линияләрен һәм һава-кабель кичүләрен беркетү сыйфатында файдаланырга ярамый:
50.1.автомобиль юлларын урнаштыру элементлары: юл киртәләре, светофор, юл билгеләре урнаштыру өчен эшләнгән элементлар һәм корылмалар;
50.2.фасадлар, түбәләр, биналар һәм корылмалар элементлары (мичләр, вентиляция, телевидение һәм радио кабул итү системалары антенналары, фронтоннар, козыреклар, ишекләр, тәрәзәләр).
51.Рөхсәт ителми:
51.1.элемтә кабельләрен бер бинадан икенчесенә һава юлы белән салганда юлларны кичү;
51.2.кабель запасларын дистрибьютор шкафыннан читтә урнаштырыгыз;
52.Милекчеләр (хуҗалар) элемтәнең техник чараларын (кабельләрне беркетү элементларын, кабельләрне бүлү һәм кушылу шкафларын һәм башкаларны), шулай ук алар ярдәмендә тоташтырыла торган техник җайланмаларны тиешле хәлдә тотарга тиеш (шартлауларга һәм/яки изоляция тышчасына юл куймыйча, буяуларның булмавы, коррозия һәм/яки механик зыян булмау, чыбыкларның үткәрелүе һәм/яки аларны яктырту баганаларына әйләндерү һәм электр линияләре).

Тышкы яктырту объектларын (чараларын) тоту

53.Тышкы яктырту элементларына яктырткычлар, кашыклар, терәкләр, чыбыклар, кабельләр, электр чыганаклары (шул исәптән җыю, туклану пунктлары, идарә тартмалары) керә.
54.Урамнар, юллар, җәяүлеләр тротуарлары, торак кварталлар, ишегаллары, предприятие, учреждение, оешма территорияләре, шулай ук иҗтимагый һәм торак биналарның аншлаглары һәм номер билгеләре, юл билгеләре һәм күрсәткечләр,

җирлек мәгълүматы һәм витрина элементлары тәүлекнең караңгы вакытында яктыртылырга тиеш.
55.Милек формасына карамастан, биналар һәм корылмаларның милекчеләре биналарны һәм корылмаларны архитектур-сәнгатьчә яктыртуның проектларга ярашлы булуы һәм эшләвен тәэмин итәргә тиеш.
56.Төп мәйданнарда, магистральләрдә һәм урамнарда, транспорт тоннельләрендә эшләми торган яктырткычлар саны 3% тан артмаска тиеш, башка җирлек территорияләрендә (район билгеләнешендәге урамнар, ишегалды территорияләре) - 5%, Җир асты җәяүлеләр кичү урыннарында - 10% көндезге һәм кичке һәм төнге режимда (кабызылган 10 яктырткычка берәү кертелмәгән) рөхсәт ителә.
57.Терекөмешле сафтан чыккан газ-разрядлы лампалар шушы максатлар өчен махсус бүлеп бирелгән биналарда сакланырга һәм утильләштерү өчен махсус предприятиеләргә чыгарылырга тиеш.
Күрсәтелгән лампаларның төрләрен җирлек чүплекләренә, чүп эшкәртү заводларына чыгарырга ярамый.
58.Металл терәкләр, кронштейннар һәм башка ачык яктырту җайланмалары элементлары чиста булырга тиеш, ролл, коррозия чыганаклары юк һәм милекчеләр (хуҗалар, кулланучылар) кирәк булганда, ләкин ким дигәндә өч елга бер тапкыр буялырга тиеш һәм төзек хәлдә тотылырга тиеш.
59.Муниципаль заказны урнаштыру нәтиҗәләре буенча бу төр эшләрне үткәрүгә конкурста җиңгән вәкаләтле орган яки махсуслаштырылган оешма урам һәм йорт яны утларын карап тотуны һәм ремонтлауны гамәлгә ашыра.
Торак йортларның файдалануга тапшырыла торган бүлү җайланмаларына тоташтырылган йорт яны утларын карап тотуны һәм ремонтлауны идарәче оешмалар башкара.
60.Тышкы яктырту баганалары, җәмәгать (тимер юл) транспортының элемтә челтәре баганалары, саклагыч, бүлү киртәләре, юл корылмалары һәм юл элементлары буялырга, язулардан һәм теләсә нинди Мәгълүмати-басма продукциядән чистартылырга, төзек һәм чиста булырга тиеш.
61.Тышкы яктырту баганаларын, җәмәгать (тимер юл) транспортының элемтә челтәре баганаларын алыштырганда, әлеге конструкцияләрне челтәр хуҗалары өч тәүлек эчендә сүтеп алып чыгарырга тиеш.
Җимерелгән ут баганаларын, калган территорияләрдә, мондый ихтыяҗ ачыкланганнан соң, бер тәүлек дәвамында, юллардагы терәк хуҗасы чыгара.
62.Җәмәгать (тимер юл) транспортының элемтә челтәре баганаларында һәм баганаларында урнаштырылган барлык элементларның һәм объектларның төзек һәм куркынычсыз торышы һәм канәгатьләнерлек тышкы кыяфәте өчен әлеге баганаларның милекчесе (хуҗасы) җавап бирә.
63.Тыштан яктырту җайланмаларын, чыбык өзелү, терәкләргә зыян килү, изоляторларны эксплуатацияләү рөхсәт ителми.
Электр чыбыкларының өзелүе яки терәкнең зарарлануы белән бәйле ачык яктырту җайланмаларының эшендәге бозулар ачыкланганнан соң тиз арада бетерелергә тиеш.
64.Чыбыкларны һәм кабельләрне тышкы яктырту челтәрләренә һәм җайланмаларына тоташтыру рөхсәт ителми.
65.Тышкы яктырту объектлары милекчеләре (хуҗалары) яисә тышкы яктырту чаралары белән җиһазландырылган объектлар, шулай ук тышкы яктырту

объектларына (чараларына) хезмәт күрсәтүче оешмалар бурычлы:
65.1.урамнарны, юлларны тиешенчә яктыртуны, терәк һәм яктырткычларның сыйфатын, яктырту җайланмаларын тиешенчә күзәтеп тору, бозылганда яки зыян күргәндә вакытында ремонт ясау;
65.2.билгеләнгән тәртип нигезендә яктыртуның кабызылуын һәм сүндерелүен күзәтегез;
65.3.урнаштыру, тоту, урнаштыру һәм эксплуатацияләү кагыйдәләрен һәм рәсмиләштерү;
65.4.тышкы яктырту утларын вакытында алыштырырга.
66.Тротуарларда урнашкан җәмәгать транспортының мачт һәм ут баганалары тирәсендәге территорияләрне җыештыру һәм элемтә челтәре өчен җаваплылык тротуарларны җыештыру өчен җаваплы затларга йөкләнә.
Трансформатор һәм бүлү подстанцияләре янындагы территорияләрне, автомат режимда эшләүче башка инженерлык корылмаларын җыештыру өчен җаваплылык әлеге объектлар урнашкан территория хуҗаларына йөкләнә.

Кечкенә архитектура формаларының эчтәлеге

67.Кече архитектура формаларына монументаль-декоратив бизәлеш элементлары, мобиль һәм вертикаль яшелләндерү җайланмалары, су җайланмалары, муниципаль җиһазлар, коммуналь-көнкүреш һәм техник җиһазлар керә.
68. Кече архитектура формаларын тоту җир кишәрлекләренә хокук бирүчеләр тарафыннан бирелгән җир участоклары чикләрендә, гомуми файдаланудагы территорияләрдә-вәкаләтле орган белән муниципаль заказны урнаштыру нәтиҗәләре буенча әлеге төр эшләрне үткәрүгә конкурс откан оешма белән шартнамә нигезендә тәэмин ителә.
69. Кечкенә архитектура формалары хуҗалары бурычлы:
69.1. кече архитектура формаларын чиста һәм төзек хәлдә тоту;
69.2. язын кече архитектура формаларын планлы тикшерергә, аларны иске буяудан, даттан, юдырудан, буяудан, шулай ук ватылган элементларны алыштырырга;
69.3.кышкы чорда кече архитектура формаларын, шулай ук аларга кардан һәм боздан якын килүләрне чистартырга;
69.4.комлыкларны шома койма өслеге белән җиһазлагыз, сандугачларда комны елына ким дигәндә бер тапкыр алыштырыгыз;
69.5.балалар, спорт, хуҗалык мәйданчыклары һәм ял мәйданчыкларының конструктив элементларының ныклыгы, ышанычлылыгы һәм куркынычсызлыгы таләпләренә туры килүен күзәтеп тору;
69.6.фонтаннар эшләгән чорда су өслеген көн саен чүп-чардан чистартып торырга тиеш.
70. Рөхсәт ителми:
70.1.кече архитектура формаларын максатчан файдаланмау (балалар уен мәйданчыкларында олыларның ял итүе, спорт мәйданчыкларында кер юу һ. б.);
70.2.кече архитектура формаларында теләсә нинди Мәгълүмати-басма продукцияне асып кую һәм ябыштыру;
70.3.бозу һәм зыян кече архитектура формалары һәм аларның структур элементлары;
70.4.фонтаннарда коену.

Стационар булмаган объектларны карап тоту

71.Стационар булмаган объектларны урнаштыру мондый объектларны муниципаль хокукый актта билгеләнгән тәртиптә урнаштыру схемасы нигезендә гамәлгә ашырыла.
72.Җир кишәрлеген арендалау шартнамәсе срогы чыкканнан соң, стационар булмаган объект арендатор тарафыннан сүтелергә, ә җир кишәрлеге - бушатылырга һәм башлангыч хәлгә китерелергә тиеш.
73.Стационар булмаган объектларның милекчесе булган юридик һәм физик затлар бурычлы:
73.1. аларны ремонтлау һәм буяу. Ремонт тышкы кыяфәтне һәм проект документлары белән билгеләнгән төс карарын саклап башкарылырга тиеш;
73.2. якын-тирә территориядә яшел үсентеләрнең, газоннарның, бордюр ташының, кече архитектура формаларының сакланышын күзәтеп тору (алар булганда), әлеге территорияне әлеге Кагыйдәләр белән билгеләнгән таләпләр нигезендә карап тоту;
73.3. стационар булмаган объектлар янында чүп савытлары кую, чүп савытларын кирәк булганда көн дәвамында, әмма тәүлегенә кимендә бер тапкыр чистартырга, елга кимендә бер тапкыр чүп савытларын тапларга кирәк.
74. Рөхсәт ителми:
74.1. стационар булмаган объектларга проектлар белән каралмаган өстәлмәләр, козыреклар, түбәләр һәм башка конструкцияләр төзергә;
74.2. стационар булмаган объектларга сәүдә - суыту җиһазлары кую;
74.3. стационар булмаган объектларда һәм аларның түбәләрендә тараны, товарларны, детальләрне, башка көнкүреш һәм җитештерү характерындагы предметларны туплау, шулай ук стационар булмаган объектларны склад максатларында куллану;
74.4. җиһазлар, калдыклар белән стационар булмаган объектлар арасындагы янгынга каршы өзекләрне каплагыз.

Төзелеш эшләрен җитештерү урыннарын карап тоту

75.Төзелеш мәйданчыкларын һәм алар янәшәсендәге территорияләрне карап тоту, ремонт, төзелеш һәм башка төр эшләрне тәмамлаганнан соң төзекләндерүне торгызу төзүчегә йөкләнә.
Тәмамланмаган төзелеш объектлары төзелеш челтәрләре белән ябылырга тиеш
76. Башланганчы, шулай ук төзелеш, ремонт һәм башка төр эшләрне җитештерү чорында кирәк:
76.1.төзелеш мәйданчыгы территориясенең бөтен периметры буенча башкарма комитетның хокукый актлары таләпләренә туры китереп типлаштырылган койма урнаштырырга;
76.2.гомуми тотрыклылыкны, ныклыкны, ышанычлылыкны, төзелеш мәйданын койма куркынычсызлыгын тәэмин итү;
76.3.төзелеш мәйданын коймалауның тиешле техник торышын, аның чисталыгын күзәтеп тору, пычрактан, кардан, боз, Мәгълүмати-басма продукциядән һәм граффитидан вакытында арындыру;
76.4.төзелеш мәйданчыгы территориясенә кергәндә төзелеш объектының төзелеш

нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә җавап бирә торган мәгълүмати щитын урнаштырырга һәм аны тиешле хәлдә тотарга;
76.5.төзелеш мәйданы периметры буенча ачык яктырту;
76.6.төзекләндерелгән төзелеш мәйданчыгына керү юлларын, мәйданчык эчендәге юлларны һәм транспорт чараларының тәгәрмәчләрен чистарту яки юу пунктларын җиһазландырырга, урамнарның йөрү өлешенә пычрак һәм чүп-чарны чыгармаска мөмкин;
76.7.төзелеш мәйданында каты көнкүреш, зур габаритлы һәм төзелеш калдыкларын җыю өчен контейнерлар һәм (яки) бункерларның булуын тәэмин итү;
76.8.төзелеш мәйданыннан каты көнкүреш, зур габаритлы һәм төзелеш калдыкларын билгеләнгән тәртиптә чыгаруны оештыруны тәэмин итәргә;
76.9. төзелеш мәйданчыгы территориясеннән җыелган һәм калдыклары булмаган карны билгеләнгән тәртиптә килештерелгән махсус урыннарга чыгаруны тәэмин итәргә;
76.10.эшләрне җитештергәндә төзелеш мәйданының якын-тирә территориясен, аңа керү юлларын һәм пычрак, чүп-чар, кар, боз тротуарларын, ел вакытын (кыш, җәй)исәпкә алып, көн саен җыештыруны тәэмин итәргә;
76.11.эшләр башкарганда гамәлдәге җир асты инженерлык коммуникацияләренең, тышкы яктырту челтәрләренең, яшел үсентеләрнең һәм кече архитектура формаларының сакланышын тәэмин итәргә.
77.Төзелеш материаллары, җиһазлар, автотранспорт һәм күчмә механизмнар, ярдәмче бүлмәләр, эшче һәм хезмәткәрләрне вакытлыча тоту өчен көнкүреш вагоннары, төзелеш калдыкларының транспорт партияләрен вакытлыча саклау һәм туплау урыннары төзелеш мәйданчыклары чикләрендә төзелешне оештыру проекты нигезендә урнаштырыла.
78. Рөхсәт ителми:
78.1.гражданнарның шәхси һәм иҗтимагый иминлеген тәэмин итүгә бәйле коткару, авария-торгызу һәм башка кичектергесез эшләрдән тыш, төзелеш, ремонт, төяү-бушату һәм тынлыкны бозу белән бәйле башка эшләрнең торак зонасы янында оештыру һәм үткәрү, 23.00-7.00;
78.2.Башкарма комитет рөхсәтеннән (боерыгыннан) башка юлларны һәм тротуарларны таркату яки ябу;
78.3.чүп-чарны яндырыгыз һәм төзелеш җитештерү калдыкларын утильләштерегез.

Күмү урыннарын тоту

79.Этик, санитар һәм экологик таләпләр нигезендә күмелгән урыннарны карап тоту федераль законнар һәм күмү урыннарын тоту кагыйдәләре нигезендә муниципаль хокукый актта билгеләнгән.
80.Күмү урыннарын тоту таләпләре:
80.1.зиратлардагы җәмәгать бәдрәфләре чиста һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Җәмәгать бәдрәфләре территорияләрендәге урналар чистартылырга тиеш;
80.2.калдыклар өчен контейнерлар һәм зират мәйданындагы чүп савытлары чистартылырга тиеш. Калдыклар җыелган саен, ким дигәндә 3 көнгә бер тапкыр чыгарылырга тиеш;
80.3.аварияле хәлдә дә агач үсентеләре булу рөхсәт ителми. Ашыгыч агач үсентеләре табылганнан соң бер тәүлек эчендә сүтелергә тиеш;

80.4.шәхесләре билгеләнмәгән үлгәннәрнең каберләре яки каберләре пычрактан һәм чүп-чардан чистарынырга, калкулык һәм кабер ташы белән җиһазланырга тиеш.
81.Кышкы чорда Күмү урыннарын тоту үзенчәлекләре:
81.1.зиратларның үзәк юллары, машина юллары, тротуарлар киңәйтелергә һәм кардан чистартылырга тиеш. Боз катламнары булмаган тигез кар өсте булырга рөхсәт ителә;
81.2.centralзәк юллар, машина юллары, тротуарлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә тиеш. Юллар һәм тротуарларның машиналар йөрү өлешен эшкәртү кар яуганнан соң ук башланырга тиеш;
81.3.беренче чиратта кар чыгаруны, бозны катыруны һәм Үзәк һәм подъезд юлларыннан кар-боз формаларын бетерүне башкарырга кирәк;
81.4. бозлавыкка каршы Материалларны күмү урыннарының җәяүлеләр зоналарында куллану, юллардан чистартыла торган тозлы кар һәм бозны каберләргә, газоннарга, куакларга складлау рөхсәт ителми.
82. Җәйге чорда Күмү урыннарын тоту үзенчәлекләре:
82.1.күмелгән урыннарда үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар, каберләр арасындагы юллар һәм башка гомуми файдаланудагы территорияләр төрле пычранулардан чистартылырга тиеш;
82.2.яшел үсентеләрне санитар кисү, чүп үләннәрен бетерү буенча чаралар ел саен башкарылырга тиеш.
83.Кабер ташлау урынын, кабер ташлау корылмасын (крестлар, һәйкәлләр, плитәләр, склеплар һ.б.) карап тоту, чәчәкләр һәм декоратив куаклар утырту, колумбарийда урынны карау ире(ой), туганнары, үлгән кешенең законлы вәкиле яки санитария таләпләрен мәҗбүри үтәүче бүтән зат тарафыннан башкарыла.

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау тукталышларын карап тоту

84.Автотранспорт чараларын (алга таба - тукталыш) һәм аның янәшәсендәге территорияләрне озак һәм кыска сроклы саклау урыннарын карап тоту гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, шулай ук әлеге Кагыйдәләр нигезендә тукталыш урнаштыру өчен бирелгән җир кишәрлеген (алга таба - хуҗа) хокукы бирүче тарафыннан гамәлгә ашырыла.
85. Хуҗалары бурычлы:
85.1.тукталыш территорияләренең бөтен периметры буенча коймa кую, ул механик йогынтыга һәм тышкы мохит тәэсиренә чыдам булырга тиеш;
85.2.тукталыш коймаларының тиешле техник торышын, аларның чисталыгын күзәтеп тору, пычрактан, кардан, боздан, Мәгълүмати-басма продукциядән вакытында арындыру;
85.3.тукталышлар янындагы территорияләрдә һәм тукталышлар янындагы территорияләрдә материаллар туплауга, комплектланган транспортны саклауга, төрле конструкцияләргә юл куймаска;
85.4.тукталыш территорияләрен тышкы яктырту белән җиһазландырырга, яктылыкның тигез бүленүен тәэмин итәргә, гамәлдәге нормалар һәм кагыйдәләр таләпләренә туры килә;
85.5.тукталышлар территорияләрендә автомобильләрне юарга һәм ягулык-майлау

материаллары ага торган автомобильләрне куюга юл куймаска;
85.6.санитар һәм янгынга каршы кагыйдәләр үтәлгән машина кую урыннары территорияләрен карап тотарга.
85.7.тирә-як территорияләрне санитар эшкәртү һәм чистарту, калдыкларны җыю өчен контейнерлар (чүп савытлары) кую, көнкүреш каты калдыкларын, кар даими чыгаруны тәэмин итү;
85.8. инвалидларның тукталышлар территориясенә тоткарлыксыз керүен тәэмин итәргә. Инвалидлар "Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында"24.11.1995 № 181-ФЗ Федераль законның 15 статьясы нигезендә махсус автотранспорт чараларын кую урыннарыннан бушлай файдалана.

Җирлек территориясен бәйрәмчә бизәү

86.Җирлек территориясен бәйрәмчә бизәү мөһим вакыйгалар белән бәйле дәүләт һәм башка бәйрәмнәр, чаралар үткәрү чорында башкарыла.
Бәйрәм бизәлешендә дәүләт һәм муниципаль флаглар, лозунглар, гирляндлар, панно, декоратив элементлар һәм композицияләр, стендлар, трибуналар, эстрадалар куелган, шулай ук бәйрәм иллюминациясе урнаштырылган.
Бәйрәм бизәлеше элементларын әзерләгәндә һәм урнаштырганда юл хәрәкәтен җайга салуның техник чараларын төшерергә, зыян китерергә һәм аларның күрүчәнлеген киметергә ярамый.

IV. Җирлек территорияләрен җыештыру тәртибе, шул исәптән төзекләндерү эшләре исемлеге һәм аларны үтәү вакыты

Җирлек территориясен җыештыру һәм карап тоту буенча гомуми таләпләр

87. Җирлек территориясен җыештыру һәм карап тоту гамәлгә ашырыла:
1) җәйге чорда - 15 апрельдән 14 октябрьгә кадәр;
2) кышкы чорда-15 октябрьдән 14 апрельгә кадәр.
Күрсәтелгән вакытлар һава шартларына карап Башкарма комитет тарафыннан төзәтелә ала.
88.Җирлек территориясен җыештыру үткәрү юлы белән башкарыла:
1) җирлек территориясен карап тоту, җыештыру буенча системалы эшләр;
2) Башкарма комитетның хокукый актлары нигезендә бердәнбер массакүләм чаралар (өмәләр).
89.Җирлек территориясен җәйге чорда җыештыру җирлек территориясен юу, су сибү, чистарту һәм башка эшләр башкару юлы белән җирлек территориясенең пычрануын һәм тузанлылыгын киметү максатыннан башкарыла һәм үз эченә ала:
89.1.ясалма өслекле территорияләрне чистарту (коры һавада су сиптерү), урам-юл челтәре объектларын тузаннан һәм пычрактан юу һәм яңгыр канализациясе белән җиһазландырылган башка ясалма өслекле территорияләр. Юл өслекләрен, мәйданнарны, тротуарларны һәм башка ясалма өслекле территорияләрне юу каплауның бөтен киңлегенә җитештерелә;
89.2.буран дренажын чистарту;
89.3.барлык территориядән чүп җыю;
89.4.ел саен 1 июньгә кадәр кече архитектура формалары, бакча һәм урам

җиһазлары, чүп савытлары, спорт һәм балалар мәйданчыклары, коймалар, бордюрлар буяу;
89.5.гомуми файдаланудагы территорияләрдә (үлән биеклеге 15 сантиметрдан артык булганда) периодик чабу, чикләнгән файдалану һәм махсус билгеләнештәге территорияләрдән тыш, бер тәүлек эчендә чабылган үләнне җыеп алу;
89.6.яфрак төшү чорында-чүпләнгән яфракларны җыю һәм тәүлегенә бер тапкыр чыгару;
89.7.чүп-чарны юганнан соң чүп-чардан чистарту.
90. Кышкы чорда гомуми файдаланудагы территорияне чистарту үз эченә ала:
90.1.юл өслекләрен һәм тротуарларны кардан, боз һәм чүп-чардан чистарту;
90.2.тайгаклык яки бозлавык булганда - җәяүлеләр зоналарына ком сибү, баскычлар, юл өслекләрен бозлавыкка каршы материал белән эшкәртү;
90.3.язгы чорда-карны йомшарту һәм кар суларын агызуны оештыру.
91.Җирлек территориясендә башкарыла торган урып-җыю эшләренең технологиясе һәм режимнары һава торышына карамастан, Транспорт чараларының һәм җәяүлеләрнең тоткарлыксыз хәрәкәтен тәэмин итәргә тиеш.
92. Кышкы чорда җәяүлеләр тротуарларын, җир өсте кичүләрен, баскычларны җыюның үзенчәлекләре:
92.1.көчле кар вакытында җәяүлеләр тротуарлары, баскычлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә һәм чистартылырга тиеш;
92.2.бозлавык булганда, бозлавыкка каршы материаллар беренче чиратта баскычлар, аннары тротуарлар белән эшкәртелә.
Бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртү вакыты тайгаклык ачыкланганнан соң дүрт сәгатьтән артмаска тиеш;
92.3.калдыклар һәм химик реагентлар белән пычранмаган буш карны газонга яки бу максатлар өчен алдан билгеләнгән урыннарга җыярга, яшел үсентеләр сакланып калса һәм Кар сулары агызылса рөхсәт ителә.
94. Җирлек территориясендә рөхсәт ителми:
94.1. урамнарда, мәйданнарда, Яшел мәйданлы участокларда, скверларда, паркларда, газоннарда, пляжларда һәм башка гомуми файдаланудагы территорияләрдә сорыларга;
94.2. гомуми файдалану территорияләрендә күмү урыннарыннан тыш, гамәлдәге законнар нигезендә билгеләнгән мемориаль күмү корылмаларын (истәлекле Корылмалар, коймалар) билгеләргә;
94.3. бу максатларда каралмаган урыннарда, шул исәптән муниципаль җәмәгать транспорты маршрутларының соңгы пунктларында транспорт чараларын юу, чистарту һәм техник хезмәт күрсәтү;
94.4. биналарны һәм корылмаларны төзекләндерү элементларын, һәйкәлләрне, һәйкәлләрне, мемориаль такталарны, агачларны, куакларны, кече архитектура формаларын һәм башка төзекләндерү элементларын сындырырга һәм бозарга, шулай ук аларны мөстәкыйль рәвештә үзгәртеп корырга, үзгәртеп корырга һәм үзгәртеп корырга;
94.5. җәмәгать транспортын көтү тукталышларында, стеналарда, баганаларда, коймаларда һәм әлеге максатларда каралмаган башка объектларда язулар, рәсемнәр куярга, информацион-басма продукцияне ябыштырырга һәм асарга, граффити куярга;
94.6. складировать һәм сакларга движимое милек читтә чикләрен һәм (яки)

фехтовкалау, бирелгән җир участоклары;
94.7. тараны, сәнәгать товарларын һәм башка сәүдә әйберләрен тротуарларда, газоннарда, юлларда урнаштыру һәм складлау;
94.8. билгесез урыннарда кар складлары;
94.9. тимер-бетон блоклар, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, Корылмалар һәм башка җайланмалар кую юлы һәм тротуарларны үз ирекләре белән ябу.
95. Рөхсәтсез урыннарда калдыклар урнаштырган затлар үз хисабына әлеге территорияне җыештыру һәм чистарту, ә кирәк булса җир участогын рекультивацияләү бурычын куярга тиешләр.
20 тәүлек эчендә рөхсәтсез урында калдыклар урнаштырган зат ачыкланмаган очракта, калдыкларны юк итү һәм санкцияләнмәгән чүплек территорияләрен рекультивацияләү әлеге территорияне җыештыруга җаваплы оешмалар тарафыннан башкарыла (яисә әлеге төр хезмәт күрсәтү Шартнамәдә каралган булса, калдыкларны чыгаруны гамәлгә ашыручы махсус оешма тарафыннан).
96.Билгеләнгән тәртиптә тапшырылмаган һәм муниципаль милектә булган җир кишәрлекләрендә (территорияләрдә) чүплекләрне бетерү вәкаләтле орган тарафыннан тәэмин ителә.

Localирле юлларны чистарту

97. Җирле әһәмияттәге автомобиль юлларын (алга таба - юлларны) җыештыру машиналар йөрү өлешен, тротуарларны, парковкаларны (парковка кесәләрен), җәмәгать транспортын көтү тукталышларын, ясалма юл корылмаларын пычрактан, чүп-чардан, кар һәм боздан даими чистарту буенча чаралар комплексын үз эченә ала.
98.Язгы-җәйге чорда юлларны җыештыру юу, су сибү, тузанны бетерү, сөртү һәм башкаларны үз эченә ала.
Көзге-кышкы чорда юлларны җыештыру чүп-чарны, кар һәм бозны, пычракны җыештыруны, юлларга тозлы ком сибүне, тротуарларга коры ком сибүне күздә тота.
99. Юл буенда урнашкан чүп-чарны чистарту көнгә ким дигәндә бер тапкыр, тукталыш мәйданчыкларында көнгә ике тапкыр башкарыла.
100.Җәмәгать транспортын көтү павильоннары тузанлы, буялган һәм юылган, санкцияләнмәгән Мәгълүмати-басма продукциядән, граффитидан чистартылган булырга тиеш. Кышкы чорда кардан чистартылырга тиеш.
101. Аерым элементлар буенча юлларны җәйге чистартуга карата таләпләр:
101.1.машина өлеше төрле пычранудан тулысынча чистартылырга һәм бөтен киңлектә юылырга тиеш. Аксаль, көйләү линияләре белән билгеләнгән резерв полосалар ком һәм кечкенә чүп-чардан гел чистартылырга тиеш;
101.2 ике метрлы подшипник зоналарында грунт-ком нанослары һәм пычранулары булырга тиеш түгел. Махсус машиналарның эш цикллары арасында барлыкка килергә мөмкин булган ком кисәкчәләре һәм төрле вак чүп-чар белән кечкенә пычрану рөхсәт ителә;
101.3.юл кырлары зур калдыклардан һәм башка чүп-чардан чистартылырга тиеш;
102.Кышкы юлларны чистарту таләпләре:
102.1. кышкы чорда юлларны чистарту үз эченә ала:
кар һәм машина юлларын чистарту, җәмәгать транспортын көтү тукталышлары,

кар сөртү, валларга күчү һәм кар чыгару;
103. Рөхсәт ителми:
103.1. тротуарларга, юллар һәм юллар йөрү өлешенә кар, квартал эчендәге юллардан, ишегалды территорияләреннән, предприятие, оешма территорияләреннән, төзелеш мәйданчыкларыннан, сәүдә объектларыннан чистартыла торган боз, 8.00 сәгатьтән соң, шулай ук йөрү өлешен җыештыручы зат белән килешү булмаган очракта чыгарырга яки күчерергә;
103.2.техник тоз һәм сыек кальций хлорид кальцийны тротуарларда, җәмәгать транспортын көтү тукталышларында, паркларда, скверларда, ишегалларында һәм башка җәяүлеләр зоналарында һәм Яшел мәйданлы территорияләрдә бозлавыкка каршы реагент итеп кулланырга;
103.3.билгеләнгән тәртиптә килештерелмәгән урыннарда карны чыгару һәм туплау;
103.4.кар валларын формалаштыру:
1) бер дәрәҗәдә юллар һәм урамнар киселешендә һәм күренү өчпочмагы зонасында тимер юл кичүләре янында;
2) җәмәгать транспортын көтү тукталышларыннан 20 м якынрак;
3) транспорт фехтовкалау яки югары чик белән җиһазландырылган юл участокларында;
4) тротуарларда;
5) якын-тирә территорияләргә керү;
103.5. автотранспортның юлларга көпчәкләре белән грунт һәм пычрак чыгару;
103.6. юлларның пычрануына юл куймый торган башка материал белән капланмаган агачларны, шулай ук төзелеш катнашмаларын һәм эремәләрне (шул исәптән цемент-ком эремәсен, известь, бетон катнашмаларын) юлга түгү мөмкинлеген булдырмыйча, чаралар күрмичә ташу юлга газон полосасы.

Чистарту, санитар тоту һәм төзекләндерү
ял итү һәм күп кеше булу урыннары

104. Кешеләрнең ял итү һәм күпләп тору урыннары:
1) мәйданнар, парклар, скверлар, бульварлар, яр буе, җирлек урманнарында оештырылган ял итү урыннары, пляжлар;
2) актив ял итү урыннары һәм тамаша чаралары - стадионнар, уен комплекслары, ачык сәхнә мәйданчыклары һ. б.;
3) сәүдә объектлары территорияләре (ваклап сату базарлары, сәүдә комплекслары, стационар булмаган ваклап сату челтәре объектлары комплекслары), җәмәгать туклануы, социаль-мәдәни, көнкүреш хезмәте күрсәтү;
4) административ һәм иҗтимагый биналар, учреждениеләр янындагы территорияләр.
105.Мәйданнарны, паркларны, скверларны, бульварларны, яр буйларын һәм башка гомуми файдаланудагы территорияләрне җыештыру:
105.1. кышкы чорда паркларда, бакчаларда, скверларда, бульварларда, яр буйларында һәм башка ял зоналарында юлларны җыештырганда химик реагентлар булмаган карны алдан билгеләнгән урыннарга, яшел үсентеләр сакланып калган һәм Кар сулары агылган урыннарга вакытлыча складларга рөхсәт ителә.
106. Чистарту һәм ваклап сату базарларын санитар тоту:
106.1. ваклап сату базарлары территорияләре (алга таба-базар) төзекләндерелергә,

бәдрәфләр, хуҗалык һәм контейнер мәйданчыклары, контейнерлар һәм чүп савытлары белән җиһазландырылырга, яңгыр һәм Кар сулары агызу өчен каты өслекләргә ия булырга, шулай ук сууткәргеч һәм канализациягә ия булырга тиеш;
106.2. базар территориясен һәм аның янәшәсендәге территорияне төп җыештыру ябылганнан соң башкарыла. Көндез каты көнкүреш калдыклары белән тутырылган чүп җыештыручыларны патруль белән чистарту һәм чистарту алып барыла;
106.3. елның җәйге чорында базар территориясендә атна саен мәҗбүри рәвештә дым җыештырыла;
106.4. базар территориясе 40 кв. м мәйданлы бер чүплек исәбеннән чүп савытлары белән җиһазландырыла, өстәвенә, алар арасы киштә линиясе буенда 10 метрдан артмаска тиеш;
107.Базар территориясендә урнашкан сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү оешмалары, предприятиеләре, киосклар, сәүдә палаткалары һәм павильоннары эшчәнлеге, каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәтләр күрсәтүгә килешү төземичә генә рөхсәт ителми.
108.Сәүдә һәм (яки) җәмәгать туклануы объектларын чистарту һәм санитар тоту:
108.1.сәүдә һәм (яки) җәмәгать туклануы объектлары территорияләрен һәм якын-тирә территорияләрне тулысынча җыештыру тәүлегенә кимендә ике тапкыр (иртән һәм кич) башкарыла. Көндез патруль җыештыру һәм калдыклар белән тутырылган чүп савытларын һәм чүп җыючыларны чистарту эшләре башкарыла;
108.2.сәүдә һәм (яки) җәмәгать туклануы объектларына керү урынында кимендә ике чүплек урнаштырыла;
108.3.вакытлыча урам сәүдәсе урыннарында якын-тирә территорияләрне 10 м радиуста җыештыралар.;
108.4. калдыкларны чыгару тәэмин ителә.
109.Башка сәүдә мәйданчыклары территорияләрен, стационар булмаган ваклап сату челтәре объектлары комплексларын, социаль-мәдәни билгеләнештәге объектларны җыештыру алар ябылганнан соң, җылы вакытта мәҗбүри су сибү белән башкарыла. Хәзерге җыештыру көн дәвамында башкарыла. Көн саен каты көнкүреш калдыклары чыгарыла.
110. Ял итү урыннарын һәм кешеләр күпләп булу урыннарын төзекләндерү:
110.1. кешеләрнең ял итү һәм күпләп килү урыннарында төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге каты өслек төрләрен (плитка куәте яки асфальт рәвешендә), өслекләрне үрчетү элементларын, яшелләндерү, эскәмияләр, чүп савытлары һәм кече контейнерларны, урам техник җиһазларын, яктырту җиһазларын, архитектура-декоратив яктырту җиһазларын, җирлек мәгълүматларын йөртүчеләрне саклау элементларын, яшелләндерү участокларын саклау элементларын үз эченә ала (металл фехтовкалау, махсус каплау төрләре һ. б.);
110.2. пляжлардан кала, барлык ял итү урыннары һәм кешеләр күп җыела торган территорияләр каты капланырга яки чәчелгән үләннәр яки яшел үсентеләр белән үсемлек туфрагына ия булырга тиеш;
110.3. ял итү һәм күпләп булу урыннарындагы яшелләндерү участокларын чәчәк түтәлләре, газон, ялгыз, төркемле, гади утырту, вертикаль, күпкатлы, мобиль яшелләндерү формалары рәвешендә проектларга кирәк;
110.4. кешеләр күпләп ял итү урыннары җиһазландырылган һәм эшләп килүче бәдрәф кабиналары белән тәэмин ителергә тиеш;
110.5. пычрану очрагында фонтаннарны, буаларны, елга ярларын ял итү яисә

кешеләр күпләп була торган территорияләрдә чистарту эшләнергә тиеш;
110.6.массакүләм чаралар уздырганда аларны оештыручылар чараны уздыру урыннарын, аның тирәсендәге территорияләрне җыештырырга һәм бозылган төзекләндерүне торгызырга тиешләр. Чараны уздыру урынын, аның янәшәсендәге территорияләрне җыештыру һәм бозылган төзекләндерүне торгызу тәртибе чараны уздыруга билгеләнгән тәртиптә тиешле рөхсәт алу стадиясендә билгеләнә.
111. Территорияләрдә халык күпләп ял итә алмый:
111.1.саклау, склад контейнерлары һәм сәүдә җиһазлары бу максатка туры килмәгән урыннарда;
111.2.территорияне җитештерү һәм куллану калдыклары белән пычрату;
111.3.автотранспорт чараларын юу һәм ремонтлау, кулланылган ягулык-майлау сыеклыкларын агызу;
111.4.автостоянкалар, гаражлар, аттракционнар оештырырга, билгеләнгән тәртипне бозып реклама конструкцияләрен урнаштырырга;
111.5.зыян газоннар, табигый һәм ясалма яшелләндерү объектлары;
111.6.зыян кече архитектура формалары һәм аларны урнаштырылган урыннардан күчерегез;
111.7.калган сыек продуктларны, сатуратор җайланмаларыннан су, ачыткы һәм сыра цистерналарын тротуарларга, газоннарга һәм җирлек юлларына салыгыз;
111.8. автотранспорт чараларын түләүле кую урыннарын оештыру законсыз;
111.9.стационар булмаган объектларны үзегез урнаштырыгыз;
111.10.тротуарларны асфальт-бетон каплауны, якындагы яшел зоналарның бөтенлеген һәм территорияләрне төзекләндерүнең башка элементларын бозырга;
111.11. сәүдә-суыткыч җиһазларын территориягә кую;
111.12.каты көнкүреш калдыкларын халыктан каты көнкүреш калдыкларын җыю өчен билгеләнгән контейнерларга (бункерларга) туплау, идарә оешмалары белән каты көнкүреш калдыкларын җыю өчен контейнерларга (бункерларга) урнаштыру турында килешү юк;
111.13.тимер-бетон блоклар, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, Корылмалар һәм башка җайланмалар урнаштыру аша тротуарларны үз теләге белән каплагыз;
111.14.товарны сәүдә объектыннан читтә куегыз;
111.15.ут кабызу, шул исәптән ачык ут куллануны күздә тоткан чаралар үткәрү, мангалалар һәм башка җайланмалар куллану, ачык ут белән ризыкны җылыту өчен.

Шәхси торак төзелеше территорияләрен җыештыру

112.Торак йорт хуҗалары көн саен (шул исәптән кардан) җир участогын һәм аның тирәсендәге территорияне җыештыралар.
113.Шәхси торак төзелеше территориясендә рөхсәт ителми:
113.1.кар чыгарырга, чүп-чарны ташларга, шлак ташларга, өй территориясе өчен сыек көнкүреш калдыкларын агызырга;
113.2.ишегалды һәм янәшәсендәге территориядән чистартылган кар һәм бозны юллар һәм юллар аша чыгу яки күчерү.

V. территорияне төзекләндерү элементларына таләпләр

114.Территорияне төзекләндерүнең аерылгысыз компонентлары булган территорияне төзекләндерү элементлары булу гамәлдәге законнар таләпләренә туры китереп проект документларында эшләнергә һәм күздә тотылырга тиеш.
Мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында урнашкан территорияне төзекләндерү элементларына проект документлары мәдәни мирас объектларын саклау, куллану, популярлаштыру һәм дәүләт тарафыннан саклау өлкәсендә вәкаләтле органнар белән килештерелә.
Озак яки даими куллану территориясен төзекләндерүнең стационар элементлары аларны кул белән күчерү мөмкинлеген булдырмас өчен беркетелергә тиеш.
115.Төзекләндерү элементларын, шул исәптән аларны торгызу һәм ремонтлау эшләрен дә кертеп, төзекләндерү элементлары хуҗалары башкара.

Яшелләндерү

116.Яшел урыннар территорияне төзекләндерүнең мәҗбүри элементы.
Төзекләндерү эшләрен башкарганда, булган яшел үсентеләрне максималь рәвештә саклап калу зарур.
117.Җирлек территориясендә ике төрле яшелләндерү кулланылырга мөмкин: стационар - үсемлекләрне грунтка утырту һәм мобиль - үсемлекләрне махсус күчмә савытларга утырту (контейнерлар, вазоннар һ.б.).
Стационар һәм мобиль яшелләндерү рельефның табигый һәм ясалма элементларында, түбәләрдә (түбә яшелләндерү), биналарның һәм корылмаларның фасадларында (вертикаль яшелләндерү) архитектура -андшафт объектларын (газоннар, бакчалар, чәчәкләр, куаклар һәм агачлар белән мәйданчыклар һ.б. төзү өчен файдаланыла.
118.Яшелләндерү объектларын карап тоту-яшел үсентеләрне һәм яшел территорияләрне төзекләндерү элементларын карау, күләмле корылмаларның конструктив элементларын кечкенә деформацияләү һәм зыян китерү, шулай ук җәй һәм кыш көннәрендә күчмә кече формаларны чистарту.
119.Яшел мәйдан хуҗалары бурычлы:
119.1. яшел мәйданнарны саклау һәм квалификацияле карау;
119.2. елның җәй айларында коры һавада газон, чәчәк түтәлләре, агач һәм куакларга су сибү тәэмин ителә;
119.3.газоннарның куркынычсызлыгын һәм бөтенлеген тәэмин итү;
119.4. яшелләндерү объектларында сулыклар булганда аларны чисталыкта тоту һәм 10 елга ким дигәндә бер тапкыр капиталь чистарту;
120. Яшелләндерелгән территорияләрдә рөхсәт ителми:
120.1.биналарны урнаштырыгыз, аларның эшләвен һәм хезмәтен тәэмин итү өчен эшләнгән төзелешләрдән кала;
120.2.агачлар һәм куаклар кисү, газоннарны һәм чәчәк түтәлләрен юк итү;
120.3.агачларга һәм башка яшел үсентеләргә чүкечләр, турниклар, кер юу өчен аркан асып куярга, агачларга реклама һәм информацион щитлар һәм табличкалар, реклама һәм башка мәгълүмат урнаштыру өчен билгеләнгән чыгару конструкцияләре, объектларга таба хәрәкәт юнәлешләре күрсәткечләре, афишалар, игъланнар, агитация материаллары, техник конструкцияләр, юл хәрәкәтендә катнашучыларны мәгълүмати яктан тәэмин итү чаралары, баганалардан сузулар беркетергә, коймалар, билбордлар, электр үткәргечләр, лампалар, чәнечкеле

коймалар;
120.4.стационар булмаган объектлар, шулай ук юл сервисы объектларын урнаштырырга, шул исәптән ел вакытына карамастан, автостоянкалар һәм парковкалар урнаштырырга;
120.5.төзелеш һәм башка материаллар, калдыклар, чүп-чар, бозлавыкка каршы материаллар һәм башка зарарлы матдәләр, шулай ук ком һәм бозлавыкка каршы реагентлар белән пычранган кар, боз чиплары;
120.6. бакчалар өчен казу;
120.7. йорт хайваннары газоннарында һәм чәчәк түтәлләрендә йөрегез;
120.8. яфракларны, үләннәрне, ботакларны яндырырга, шулай ук аларның сметаларын лотокларга һәм су үткәрү җайланмаларына җибәрергә;
120.9. газоннарга смета һәм чүп ташлау;
120.10.ут кабызу, шул исәптән ачык ут куллануны күздә тоткан чаралар үткәрү, мангалалар һәм башка җайланмалар куллану, ачык ут белән ризыкны җылыту өчен;
120.11.сок, резин өчен агачларны кисегез, аларга башка механик зыян китерегез;
120.12.Яшел территорияләрдә урнашкан скульптураларны, эскәмияләрне, коймаларны, чүп савытларын, балалар һәм спорт җиһазларын бозарга;
120.13.агач тамырларын кәүсәдән 1,5 м ераклыкта фаш итү һәм агач муеннарын җир яки төзелеш калдыклары белән каплау.

Коймалар

121.Фехтовкалау җайланмасы төзекләндерүнең өстәмә элементы булып тора.
122. Фехтовкалау буенча төрле:
1) билгеләнү (декоратив, саклаучы, аларның берләшүе);
2) биеклеге (Түбән - 1,0 м, уртача - 1,1-1,7 м, биек-1,8-3,0 м);
3) материалның күренеше (металл, тимер-бетон һ. б.);
4) күренү өчен үткәрүчәнлек дәрәҗәләре (ачык, саңгырау);
5) стационарлык дәрәҗәләре (даими, вакытлыча, күчмә) һәм башка коймалар.
Коймаларны проектлау аларның урнашу урыннарына һәм билгеләнешенә карап, гамәлдәге дәүләт стандартлары, сертификацияләнгән эшләнмәләр каталоглары, индивидуаль проектлау проектлары нигезендә башкарыла.
123. Мәдәни мирас объектлары территорияләрен киртәләү әлеге территорияләр өчен билгеләнгән шәһәр төзелеше регламентлары нигезендә башкарылырга тиеш.

Өслек каплаулары

124.Җирлек территориясендәге өслекләрне каплау куркынычсыз һәм уңайлы хәрәкәт итү шартларын тәэмин итә, шулай ук җирлек төзелешенең архитектур кыяфәтен формалаштыра.
Төзекләндерү максатыннан түбәндәге төр капламалар билгеләнгән:
1) каты (капитал) каплаулар - монолит яисә җыелма капламалар, шул исәптән асфальтобетон, цементобетон, табигый таш;
2) йомшак (капитал булмаган) каплаулар - табигый яисә ясалма төссез материаллардан ясалган капламалар (шул исәптән ком, вак таш, гранит чәчү, керамзит, резин ватык) табигый хәлдә булган, коры катнашмалар кысылган яки

бәйләүче материаллар белән ныгытылган;
3) газон каплаулары - үлән каплавын әзерләү һәм утырту буенча махсус технологияләр буенча башкарыла торган капламалар;
4) комбинация каплаулары-капламалар (такталар плиткасы яки газон тортлары газонга баткан яки йомшак каплау).
125. Каплау төрләрен сайлау аларның максатчан билгеләнеше буенча эшләнергә тиеш:
1) мөмкин булган чик йөкләмәләрне, хәрәкәтнең характерын һәм составын, проектлау вакытында гамәлдә булган янгынга каршы таләпләрне исәпкә алып каты - ;
2) йомшак - аерым территорияләрне төзекләндергәндә аларның үзенчәлекләрен исәпкә алып (шул исәптән балалар, спорт мәйданчыклары, эт йөрү мәйданчыклары, җәяү йөрү юллары);
3) газон һәм комбинация иң экологик яктан чиста.
Каты каплау төрләре коры хәлдә ким дигәндә 0,6, дымда ким дигәндә 0,4 белән тупас өслеккә ия булырга тиеш.

Ғасеир өстен парлаштыру

126. Өслекләрне парлаштыру элементларына гадәттә төрле борт ташлары, пандуслар, адымнар, баскычлар керә.

Борттагы ташлар

127. Юл борт ташлары тротуар һәм машина юлы киселешендә 150 мм юл йөрү өлешеннән норматив артып китеп куела, ул каплау өслекләрен ремонтлаган очракта да сакланырга тиеш.
Автотранспортны газонга каплау урыны белән тоташкан урыннарда газонга бәрмәсен өчен бортта күтәрелгән таш куллану зарур.
Җәяүлеләр коммуникацияләрен газон белән тоташтырганда, кимендә 0,5 м ераклыкта газон дәрәҗәсеннән 50 мм артыграк бирә торган бакча борты урнаштырырга мөмкин, бу газонны саклый һәм пычрак һәм үсемлек чүп-чарының өскә эләгүен булдырмый, аның хезмәт итү вакытын арттыра.
Җәяүлеләр зоналары территориясендә табигый материалларны (кирпеч, агач, ташлар, керамик борт һ.б.) куллану мөмкин.

Баскычлар, баскычлар, пандуслар

128.Җәяүлеләр коммуникацияләре Тайпылганда 60 промилледан артык баскычлар урнаштырырга кирәк.
Төп җәяүлеләр коммуникацияләрендә сәламәтлек саклау учреждениеләре һәм башка күпләп килү объектлары урнашкан урыннарда, инвалидлар һәм өлкәннәр йортлары һәм баскычлары, һичшиксез, 50 промилле Тайпылганда, аларны пандус белән озатып йөрүне күздә тотарга кирәк.
Чик пандусының кыры 1:12 кабул ителә.
Төшкәндә һәм күтәрелгәндә баскычның беренче баскыч кырын ачык контрастлы

буяу полосалары белән аерырга кирәк.
Тышкы баскычларның барлык баскычлары Бер маршта баскычларның киңлеге һәм биеклеге буенча тигез урнаштырыла.
Койма конструкцияләре булмаган очракта, ким дигәндә 75 мм биеклектәге койма бортын һәм тоткычларны карарга кирәк.
Пандус башында һәм ахырында горизонталь юл участоклары тирә-юньдәге өслекләрдән текстурасы һәм төсе белән аерылып тора.
Баскычның яки пандусның ике ягы буенча 800-920 мм түгәрәк яки турыпочмаклы бүлектә кул белән каплау өчен уңайлы һәм дивардан 40 мм ераклыкта урнашкан тоткычлар карала.

Мәйданчык

129. Җирлек территориясендә түбәндәге мәйданчыклар урнаштырыла: балалар уеннары, өлкәннәр ял итү, спорт белән шөгыльләнү, чүп җыючылар урнаштыру, этләрне йөртү һәм өйрәтү, автомобильләр тукталышлары.
Теркәлгән мәдәни мирас һәйкәлләре һәм аеруча саклаулы табигать территорияләре зоналары чикләрендә мәйданчыклар урнаштыру һәйкәлләрне саклау, табигатьтән файдалану һәм әйләнә-тирә мохитне саклау органнары белән килештерергә киңәш ителә.
Йорт яны территорияләре, кагыйдә буларак, балалар өчен уен һәм спорт мәйданчыклары белән тәэмин ителергә тиеш. Мәйданчыклар төзек һәм травмалы инвентарь белән тәэмин ителергә тиеш.

Уен мәйданчыклары

130. Уен мәйданчыклары төрле яшь төркемнәре өчен аерым мәйданчыклар рәвешендә яки яшь белән бәйле зоналаштырылган комплекслы уен мәйданчыклары буларак оештырыла.
Балалар мәйданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге түбәндәгеләрне үз эченә ала: йомшак каплау төрләре, мәйданның өслегеннән газон белән бәйләү элементлары, яшелләндерү, уен җиһазлары, эскәмияләр һәм чүп савытлары, яктырту җиһазлары.
Торак йортлар тәрәзәләреннән һәм җәмәгать биналарыннан мәктәпкәчә яшьтәге балалар мәйданчыклары чикләренә кадәр 10 м, кече һәм урта мәктәп яшендәге - 20 м, комплекслы уен мәйданчыклары - 40 м ким булмаган, спорт-уен комплекслары - 100 м ким булмаган ара булырга тиеш түгел.
Балалар өчен уен мәйданчыклары контейнер мәйданчыкларыннан кимендә 20 метр ераклыкта булырга тиеш.
131. Уен мәйданчыклары булырга тиеш:
131.1. ѕиммегәйге вакытта ком белән капланган өслек макетына ия булыгыз;
131.2. даими рәвештә подметаться һәм смачиваться иртәнге вакытта;
131.3. мәйданчыкта буялган булырга, койма һәм корылмаларны буяп елына ким дигәндә бер тапкыр җитештерергә, ә ремонт кирәк булганда башкарылырга тиеш;
131.4. транзитлы җәяүлеләр хәрәкәтеннән, юллардан, борылыш мәйданчыкларыннан, кунак тукталышларыннан, калдыклар өчен контейнерлар урнаштыру мәйданчыкларыннан, автотранспорт чараларын даими һәм вакытлыча

саклау участокларыннан изоляцияләнергә кирәк.
Травматизмны булдырмас өчен мәйданчыкта чыгыш ясаучы тамырлар яки асылынып торган түбән ботаклар, җир өстенә күмелмәгән металл чыбыклар (кагыйдә буларак, турникларда һәм таганнарда), Иске, киселгән җиһазлар (стойка, фундаментлар) булу рөхсәт ителми.
Якын-тирә территорияләрне реконструкцияләгәндә балалар мәйданчыклары территориясендә төзелеш материалларын алып бару һәм складлау рөхсәт ителми.
Яктырту җиһазлары, кагыйдә буларак, мәйданчык урнашкан территорияне яктырту режимында эшләргә тиеш.
2,5 м биеклектә яктырту җиһазларын урнаштыру рөхсәт ителми.
Уен җиһазларын урнаштыру куркынычсызлык норматив параметрларын исәпкә алып башкарылырга тиеш.
132.Балалар мәйданчыкларын карап тоту һәм куркынычсызлыкны тәэмин итү өчен җаваплылык аларны эксплуатацияләүче затларга йөкләнә.

Спорт мәйданчыклары

133. Спорт мәйданчыклары халыкның барлык яшь төркемнәрендә физкультура һәм спорт белән шөгыльләнү өчен билгеләнгән.
Территорияне төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге түбәндәгеләрне үз эченә ала: йомшак яки газон катламы (җәйге чорда), спорт җиһазлары.
Спорт мәйданчыклары яшелләндерелә һәм фехтовкалау белән уратып алына. Яшелләндерү мәйдан периметры буенча урнаштырыла, вертикаль яшелләндерүне кулланырга мөмкин. Коймаларның биеклеге 2,5-3 м тәшкил итә, мәйданчыклар янәшә урнашкан урыннарда - 1,2 м биеклектә.
Спорт җиһазлары спорт, физкультура мәйданчыкларында яисә ял итү составында махсус җиһазландырылган җәяүлеләр коммуникацияләрендә урнаштырыла. Махсус физкультура снарядлары һәм тренажерлар рәвешендәге спорт җиһазлары заводта җитештерелгән, бүрәнә һәм брусьлардан махсус эшкәртелгән өслеге булган (ярыклар, чиплар булмау һ.б.) ясалган булырга мөмкин.
Урнаштыру вакытында сертификатланган җиһаз каталогларына таянырга кирәк.

Ял итү урыннары
134. Торак төзелеше территориясендә тыныч ял итү һәм өстәл уеннары өчен билгеләнгән ял мәйданчыкларын оештыру мөмкин. Торак йортлар тәрәзәсеннән тыныч ял мәйданчыклары чикләренә кадәр 10 м, шау - шулы өстәл уеннары мәйданчыклары кимендә 25 м булырга тиеш.
Ял мәйданчыгында төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге, гадәттә, түбәндәгеләрне үз эченә ала: каты каплау төрләре, мәйданчык өслеген газон белән бәйләү элементлары, яшелләндерү, ял итү өчен эскәмияләр, эскәмияләр һәм өстәлләр, чүп савытлары (һәр эскәмиянең ким дигәндә бер өлеше), яктырту җиһазлары.
Мәйданчыкны плитка асфальтлау рәвешендә проектлау тәкъдим ителә. Ял мәйданчыклары һәм балалар мәйданчыклары кушылганда балалар уеннары зонасында каты өслек төрләрен урнаштырырга рөхсәт ителми.
Парклар территориясендә үләндә ял итү өчен газон мәйданчыклары оештырылырга мөмкин.

Эт йөртү өчен корылмалар

135.Эт йөртү мәйданчыклары вәкаләтле органнар белән билгеләнгән тәртиптә килешенгән урыннарда урнаштырыла.

Этләрне йөртү мәйданы территориясендә төзекләндерү элементлары исемлегенә төрле каплау, койма, эскәмия, чүп савыты, экскрементларны утильләштерү өчен контейнер, яктырту һәм мәгълүмати җиһазлар керә. Периметраль яшелләндерүне тәэмин итү тәкъдим ителә.

Эт йөртү мәйданчыклары микрорайонның һәм Яшел мәйданнардан буш торган торак районның техник зоналарында, метрополитен линияләренең һәм гомумйорт магистральләренең техник зоналарында, 110 кВт көчәнешле электр линияләре астында, беренче һәм икенче билбау чыганакларының санитар зонасыннан читтә урнашырга тиеш.

Торак билгеләнешендәге территорияләрдә урнаштырыла торган этләр өчен йөрү мәйданчыклары 400-600 кв.м эчендә, башка территорияләрдә - 800 кв. метрга кадәр кабул ителә, булган төзелеш шартларында, булган территориаль мөмкинлекләрдән чыгып, мәйданчыкларның кимүе кабул ителергә мөмкин.

Мәйдан чигеннән торак һәм җәмәгать биналары тәрәзәләренә кадәр 25 м, балалар учреждениеләре, мәктәпләр, балалар, спорт мәйданчыклары, ял мәйданчыклары участокларына кадәр 40 м ким булмаска тиеш.

Мәйданчык коймасы, кагыйдә буларак, 1,5 м биеклектәге җиңел металл сеткадан башкарыла.койма элементлары һәм секцияләре арасы, аның аскы кырые һәм җире хайванга мәйданнан китәргә яки үзенә зыян китерергә тиеш түгел.

Мәйданчык территориясендә мәйданчыктан файдалану кагыйдәләре булган мәгълүмат стенды урнаштырылырга тиеш.

136. Йорт хайваннары хуҗалары үз йорт хайваннары чыгаруны җыештыралар һәм утильләштерәләр.

Хайваннар хуҗалары үз хайваннарының башка хайваннарга һәм кешеләргә куркыныч тәэсирен булдырмаска, шулай ук санитар нормалар нигезендә тирә-юньдәгеләр өчен тынычлык булдырырга, санитар-гигиена һәм ветеринария кагыйдәләрен үтәргә тиеш.

Автостоянка мәйданчыклары

137. Җирлек территориясендә автомобильләрне кыска вакытлы һәм озак саклаучы автостоянкаларның түбәндәге төрләре урнашкан.

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы Саклау участогында төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге түбәндәгеләрне үз эченә ала: каты өслек төрләре, өслекләрне бәйләү элементлары, коймалар, чүп савытлары яки кече контейнерлар, яктырту җиһазлары, мәгълүмати җиһазлар (күрсәткечләр).

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участокларына керү юллары җәяүлеләрнең төп юнәлешләре белән кисешергә тиеш түгел.

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогы аша транзит җәяүлеләр юлларын оештыру рөхсәт ителми.

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогы калган территориядән 3 метрдан да ким булмаган киңлектәге яшел үсентеләр белән аерылып торырга мөмкин.

Кече архитектура формалары

138. Кече архитектура формаларын урнаштыру төзелеш, реконструкция һәм биналарны капиталь ремонтлау проект документларының, шулай ук төзекләндерү проектларының яки эскиз тәкъдимнәренең "төзекләндерү" бүлеге нигезендә башкарыла.
Кече архитектура формаларын проектлаганда һәм сайлаганда сертификатланган әйберләр каталогыннан файдаланырга киңәш ителә. Тарихи төзелеш зоналары, җирлекнең үзәк үзәге, җирлекләрнең күпфункцияле үзәкләре һәм зоналары өчен кече архитектура формалары индивидуаль проект эшләнмәләре нигезендә проектланырга тиеш.
139. Кече архитектура формаларына төп таләпләр:
139.1. архитектура һәм территориишафт мохитенә, территорияне төзекләндерү элементларына туры килү;
139.2. материалларның югары декоратив һәм эксплуатацион сыйфатлары, тышкы мохит тәэсирен исәпкә алып, аларны озак вакыт саклау;
139.3. көч, ышанычлылык, төзелеш куркынычсызлыгы.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары
140. Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары.
140.1. Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру техник яктан яхшы һәм эстетик яктан яхшы булырга тиеш.
Тышкы мәгълүмат чаралары, учреждение такталарыннан һәм режимлы табличкалардан тыш, вәкаләтле орган белән килештерелгән паспорт нигезендә һәм тулысынча урнаштырыла һәм эксплуатацияләнә.
Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары хуҗалары аларның тиешле торышын күзәтергә, аларны вакытында ремонтларга һәм тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштыру урыннарын җыештырырга тиеш.
Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чараларын урнаштыруга һәм эксплуатацияләүгә, аларга реклама яки мәгълүмати хәбәр урнаштырмыйча, мәгълүмат кырына зыян килү, шулай ук тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын полиэтилен пленка һәм башка материаллар белән ябыштыру рөхсәт ителми.
Реклама яки мәгълүмати конструкция хуҗасы өч тәүлек эчендә территорияне төзекләндерергә һәм (яки) фасадның тышкы кыяфәтен монтажлаудан (демонтажлаудан) соң торгызырга тиеш.
Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары, аларда төп блок булганда, төп блок белән бергә сүтелергә тиеш.
Объектларның тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын беркеткәндә корылмаларына һәм бизәкләренә зыян килергә, шулай ук аларның бөтенлеген, ныклыгын һәм тотрыклылыгын киметергә ярамый.
140.2. Тышкы мәгълүматны урнаштыру түбәндәге төрләр булырга мөмкин:
- дивар төзелеше;
- декоратив панель;
- консоль структурасы;
- түбә төзелеше;
- витрина төзелеше;

- учреждение тактасы;
- режим билгесе;
- модульле дизайн;
- Стелла;
- калкан төзелеше;
- флаг композициясе;
- махсуслаштырылган дизайн.

140.3. Тышкы мәгълүматны урнаштыру өчен гомуми таләпләр:

Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларын проектлаштыру, әзерләү һәм урнаштыру төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният һәйкәлләре), аларны саклау һәм куллану турында Россия Федерациясе законнары таләпләренә туры китереп башкарылырга тиеш;

Тышкы мәгълүмат чараларында мәгълүмат Россия Федерациясенең дәүләт теле һәм Татарстан Республикасының дәүләт телләре турындагы законнар таләпләрен үтәп урнаштырылырга тиеш;

Ике яки аннан да күбрәк тел кулланган очракта, текстлар эчтәлеге һәм техник бизәлеше буенча бертигез булырга, дөрес һәм аңлаешлы итеп башкарылырга тиеш.

Гражданнарны игълан итү, мәдәни һәм спорт чараларының афишалары өчен җайланмалар

141. Мәдәни һәм спорт чараларының афишаларын бары тик махсус тумбаларда, щитларда һәм стендларда урнаштыру рөхсәт ителә.

Игъланнар өчен стендлар биналарда яки корылмаларда аерым объектлар яки такталар рәвешендә урнаштырылырга мөмкин.

VI. Коммуникацияләрне төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә җир эшләрен үткәрүгә төп таләпләр

142.Җирне ачу яки юл өслекләрен ачу (җир асты коммуникацияләрен салу, реконструкцияләү яки ремонтлау, субай һәм шпунт сугу, электр линияләрен, элемтә линияләрен, яктырту баганаларын, грунтны планлаштыру, инженерлык эзләнүләре вакытында эшләр һәм башка эшләр) белән бәйле эшләр бары тик язма рөхсәт (җир эшләре башкаруга ордер), бирелгән очракта гына башкарыла вәкаләтле орган.

143.Җирлек территориясен төзекләндерүгә бәйле Җир, төзелеш һәм ремонт эшләрен оештыру һәм башкару тәртибе, җир эшләре башкаруга ордер рәсмиләштерү һәм алу Муниципаль хокукый актларның билгеләнгән таләпләренә туры китереп башкарыла.

144.Яшел үсентеләрне җимерергә яки күчереп утыртырга кирәк булганда, билгеләнгән тәртиптә Башкарма комитет боерыгын рәсмиләштерергә һәм яшел үсентеләрне җимерергә яки күчерергә кирәк.

145.Җирлек юллары буенча хәрәкәтне вакытлыча чикләү яки туктату вәкаләтле орган биргән рөхсәт нигезендә, заказ бирүчеләр һәм эш җитештерүчеләр турында барлык кирәкле белешмәләрне үз эченә алган мәгълүмат щитын мәҗбүри урнаштырып, йөрү маршрутлары буенча башкарыла. Күрсәтелгән калканның формасы һәм эчтәлеге рөхсәт бирү буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең тиешле

административ регламенты белән билгеләнә.
146.Срогы чыккан ордерлар буенча коммуникацияләр төзү, ремонтлау, реконструкцияләү вакытында җир эшләре башбаштаклык дип таныла.

VII. Уңайлы мохит өчен махсус таләпләр
147.Торак мохитне, урамнарны һәм юлларны төзекләндерү объектларын, мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын проектлаганда торак пунктлар тирәлегенең өлкәннәр һәм инвалидлар өчен Һәркемгә уңайлы булуын, әлеге объектларны картлар һәм инвалидлар хәрәкәтенә ярдәм итүче элементлар һәм техник чаралар белән тәэмин итүне күздә тотарга киңәш ителә.
Өлкән яшьтәге затлар һәм инвалидлар хәрәкәтенә ярдәм итүче техник чараларны һәм җиһазларны проектлау, төзү, урнаштыруны заказчы тарафыннан расланган проект документлары нигезендә яңа төзелештә башкарырга киңәш ителә.

VIII. Биналарның (биналарның) милекчеләренең һәм корылмаларның якындагы территорияләрне төзекләндерүдә катнашу тәртибе
148.Җирлек территорияләренең тиешле санитар торышын тәэмин итү, әйләнә-тирә мохитне саклау һәм саклау чараларын җирлек территориясен пычранудан саклау максатыннан, аларны җыештыру өчен хуҗалык итүче субъектларга һәм физик затларга якын-тирә территорияләр сыйфатында беркетелә.
149.Территорияләрне (җир кишәрлекләрен) җыештыру, чистарту һәм санитар тоту буенча эшләр башкару бурычлары, оештыру-хокукый формасына бәйсез рәвештә, физик һәм юридик затларга түбәндәге тәртиптә йөкләнә, әгәр законда яки шартнамәдә башкасы каралмаган булса:
149.1.социаль өлкә учреждениеләре (мәктәпләр, мәктәпкәчә учреждениеләр, мәдәният, сәламәтлек саклау, физкультура һәм спорт учреждениеләре) - бирелгән җир кишәрлеге чикләрендәге территорияләр, шулай ук учреждение территориясе каршындагы җир кишәрлеге төп фасад 10 м радиуста яисә урамның машина йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта) бүтән яктан-10 м радиуста;
149.2.милекнең барлык формасындагы сәнәгать предприятиеләре һәм оешмалары - аларга килү юллары, алар янындагы тротуарлар, санитар-саклау зоналары. Предприятиеләрнең санитар-саклау зоналары гамәлдәге санитар кагыйдәләр һәм нормалар таләпләренә туры китереп билгеләнә;
149.3.төзүче-50 м радиуста төзелеш мәйданчыкларының янәшәсендәге территорияләре һәм 50 м радиуста аларга килү юллары Гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре нигезендә;
149.4.торак йортлар хуҗалары-бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә (йә җир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта) һәм 5 м ераклыктагы йорт хуҗасы алдындагы территория яисә урамның машина йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);
149.5.стационар булмаган объектлар (лотоклар, киосклар, павильоннар һәм башка стационар булмаган сәүдә объектлары) һәм сезонлы кафелар - җир кишәрлеге объектын урнаштыру өчен бирелгән территория һәм аның тирәсендәге территория тышкы чигеннән 10 м ераклыкта һәм урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);
149.6.базарларның идарәче компанияләре, сәүдә һәм җәмәгать туклануы

оешмалары (ресторраннар, кафелар, кибетләр) - бирелгән җир кишәрлеге чикләрендәге территорияләр һәм аның тирәсендәге территория 50 м радиуста участок чикләреннән алып урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);
149.7.биналарның, корылмаларның милекчеләре яки башка хокуклы ияләре-бина периметры, корылмасы яки бирелгән җир кишәрлегенең чикләре буенча һәм аның тирәсендәге территория радиуста участок чикләреннән 10 м һәм урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);
149.8.автомобиль юлына бүлеп бирелгән полоса чикләрендә һәм башка җир кишәрлекләрендә урнашкан ягулык салу станцияләре-бирелгән җир кишәрлеге чикләрендәге территорияләр һәм аның тирәсендәге территория 50 м радиуста урнашкан һәм урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр;
149.9.гараж кооперативлары-бирелгән җир участогы чикләрендә, участок чикләреннән 50 м радиуста һәм урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр һәм аларга керү юллары;
149.10.күмү урыннары бирелгән җир участогы чикләрендә һәм аның тирәсендәге территориядә участок чикләреннән 10 м радиуста урнашкан;
149.11.гомуми файдаланудагы территорияләр-вазыйфалар вәкаләтле органнарга йөкләнә;
149.12.бирелгән җир кишәрлеге чикләрендәге җир кишәрлеге (йә җир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта) һәм тирә - юнь территориясе җир кишәрлегенең тышкы чигеннән 5 м ераклыкта яисә урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта)хокуклы булучылар;
149.13.автотранспорт чараларын озак һәм кыска сроклы саклау тукталышлары хуҗалары-бирелгән җир кишәрлеге чикләрендәге территория һәм якын-тирә территория җир кишәрлегенең тышкы чигеннән 10 м ераклыкта һәм урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта).

IX. Йорт хайваннарын һәм кошларны тоту

150.Йорт хайваннарын һәм кошларны тоту өченче затларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен бозмаска тиеш.йорт хайваннары һәм кошлары китергән зыян өчен җаваплылыкны аларның хуҗалары Россия Федерациясенең гамәлдәге законнары белән билгеләнгән тәртиптә алып бара.
151.Йорт хайваннары хуҗалары үз йорт хайваннары чыгаруны җыештыралар һәм утильләштерәләр.
152.Җирлектә яшәүчеләрне авыл хуҗалыгы хайваннары (сыерлар, сарыклар, кәҗәләр, дуңгызлар һәм башка кошларны) һәм шәхси торак йортлар территорияләрендә тоту рөхсәт ителә.
153.Барлык продуктив хайваннар (терлекләр, кәҗәләр, сарыклар, дуңгызлар, атлар) мәҗбүри теркәлергә һәм гражданнар - терлекләр хуҗасы яшәү урыны буенча ветеринария учреждениеләрендә ел саен яңадан теркәлергә тиеш.
154.Йорт хайваннарын көтү җирле үзидарә органының норматив-хокукый акты белән билгеләнгән көтү урыннарында хуҗасы күзәтүе астында яисә аның кушуы буенча бүтән зат тарафыннан хәл ителә.
155.Йорт хайваннарын йөртү 7.00 сәгатьтән 23.00 сәгатькә кадәр рөхсәт ителә. Башка вакытта йөргәндә, хуҗалар урамнарда һәм йорт ишегалларында тынычлык тәэмин итү өчен чаралар күрергә тиеш.

156.Этләрне торак һәм изоляцияләнгән биналардан гомуми ишегалларына һәм урамга, өч айга кадәр көчекләрдән кала, кыска гына аракы һәм авыздан чыгарырга мөмкин.
157.Хуҗалары йорт хайваннары һәм кошларын ишегаллары, тротуарлар, урамнар, парклар, газоннар, балалар мәйданчыклары, скверлар, мәйданнар, шулай ук торак йорт подъездлары белән пычратмаска тиеш. Этләр, мәчеләр һәм башка вак хайваннар йөргәндә, хуҗа үзе белән йорт хайваннарының табигый эчәкләрен тулысынча җыештырырга мөмкинлек бирүче кирәк-яраклар булырга тиеш, алар чүп контейнерларына чыгарылырга тиеш.
158.Этне йөргән урыннарда гына төшереп була. Махсус билгеләнгән мәйданчыклар булмаганда, бушлыкларда, тауларда һәм җирле үзидарә органының норматив-хокукый акты белән билгеләнә торган башка урыннарда йөрергә рөхсәт ителә.
159.Этләрне әзерләү бары тик яхшы койма мәйданчыкларында яки җирлек артында гына үткәрелә ала.
160.Йорт хайваннарын юллар буйлап бары тик тәүлекнең якты вакытында гына йөртергә кирәк, шул ук вакытта аларны юлның уң ягына якынрак җибәрергә кирәк. Йорт хайваннарын асфальт юл буйлап асфальт юлда йөртү тыела.
161.Терлекләрне урамда калдырганда терлек хуҗалары яшел мәйданнарны бозудан һәм терлек тотуга киткән чыгымнардан зыянны каплый.
162.Өйдәге кәҗәләр йорт яны территориясе эчендәге каләмнәрдә яки көтүлектә хуҗалар күзәтүе астында булырга тиеш.
163.Рөхсәт ителми:
1) хайваннарны балалар мәйданчыкларына, мәктәпләр территорияләренә, балалар бакчаларына, ашханәләргә, сырхауханәләргә, азык-төлек кибетләренә кертү;
2) йорт хайваннарын пляжларда йөртү һәм аларны сулыкларда коену;
3) хайваннарны учреждениеләргә тыю язуы булганда җибәрергә;
4) торак пунктлар территориясендә хайваннарны һәм кошларны озатмыйча гына чыгарырга;
5) исерек хәлдә булган, шулай ук ундүрт яше тулмаган затларга хайваннарны йөртү;
6) йорт хайваннарын һәм кошларны балконнарда, лоджияләрдә, гомуми файдалану урыннарында (чиктәш фатирлар коридорларында, баскыч кәҗәләрендә, чарлакта, подвалларда һәм башка ярдәмче биналарда)даими тоту;
7) махсуслаштырылган чаралар уздыру урыннарыннан тыш, җирлекләр территориясендә йорт хайваннарын табу (күргәзмәләр һ.б.).
164.Йорт хайваннары хуҗалары һәм кошлар бурычлы:
1) терлекчелек продуктларының авыруларын кисәтүне һәм ветеринария-санитария иминлеген тәэмин итүче хуҗалык һәм ветеринария чараларын гамәлгә ашырырга, әйләнә-тирә мохитне терлекчелек калдыклары белән пычратмаска, шулай ук ел саен яңадан теркәү чорында мәҗбүри дәвалау-профилактика чаралары үткәрергә;
2) хайваннарның урнашу урынын даими контрольдә тоту;
3) хайваннар авырган очракта һәм үлгән очракта, шулай ук гадәти булмаган тәртиптә ветеринария учреждениеләре белгечләренә хәбәр итәргә. Алар килгәнче авыру билгеләре белән хайваннарны аерыгыз;
4) ветеринария белгечләре таләбе буенча хайваннарны тикшерү, диагностикалау тикшеренүләре, куркынычсызлык прививкалары һәм дәвалау-профилактик

эшкәртү өчен бирергә.
165.Үлгән терлекләрне махсус билгеләнгән урында күмү махсус оешма тарафыннан башкарыла.
166.Үз территориясендә сакчы этләре булган оешмалар бурычлы:
1) гомуми нигезләрдә этләрне теркәү;
2) этләрне нык бәйләүдә тоту;
3) килүчеләрнең хайваннарга керү мөмкинлеген бетерегез;
4) этләрне бәйдән Яхшы коймаланган территориядә, эш туктаганнан соң яисә гомуми файдаланудагы территориядән читкә киткән территориядә, территориягә кергәндә кисәтү язуы булганда төшерү.
167.Күзәтүсез хайваннар, озатучы затларсыз, җәмәгать урыннарында тотылырга тиеш.
168.Сукбай хайваннарны тоту мондый хайваннарны тапкан махсус предприятие яки җирле үзидарә органнары белән төзелгән килешү буенча бүтән зат тарафыннан башкарылырга мөмкин.
169.Сукбай хайваннарны тоту буенча чараларны тормышка ашыру хайваннарга карата кешелекле мөнәсәбәт һәм иҗтимагый әхлак нормаларын үтәү принципларына нигезләнә.
170.Рөхсәт ителми:
1) хайваннарны фатирлардан һәм шәхси йортлар территориясеннән тиешле суд карарыннан башка алырга;
2) кибетләр, даруханәләр, коммуналь хезмәтләр һ. б. этләрне бәйдән төшерү.;
3) ветеринария органнары тәкъдименнән башка җимлекләрне һәм башка тоту чараларын куллану.

X. кагыйдә таләпләрен үтәүне контрольдә тоту
171.Физик һәм юридик затлар, вазыйфаи затлар җирлек территориясен төзекләндерү буенча әлеге Кагыйдәләр белән билгеләнгән таләпләрне үтәргә тиеш.
172.Әлеге кагыйдәләрне бозу административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексы нигезендә җаваплылыкка тартыла (федераль законнарда һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актларында каралган нормаларны һәм кагыйдәләрне үз эченә алган әлеге кагыйдәләр нигезләмәләреннән тыш, аларны үтәмәгән өчен административ хокук бозулар турында Россия Федерациясе Кодексы нигезендә җаваплылык билгеләнгән).
173.Төзекләндерү өлкәсендәге законнар һәм муниципаль хокукый актлар таләпләрен үтәмәгән яисә тиешенчә үтәмәгән өчен җаваплылыкка тарту затны күрсәтелгән таләпләрне үтәүдән һәм җибәрелгән бозуларны бетерүдән азат итми.